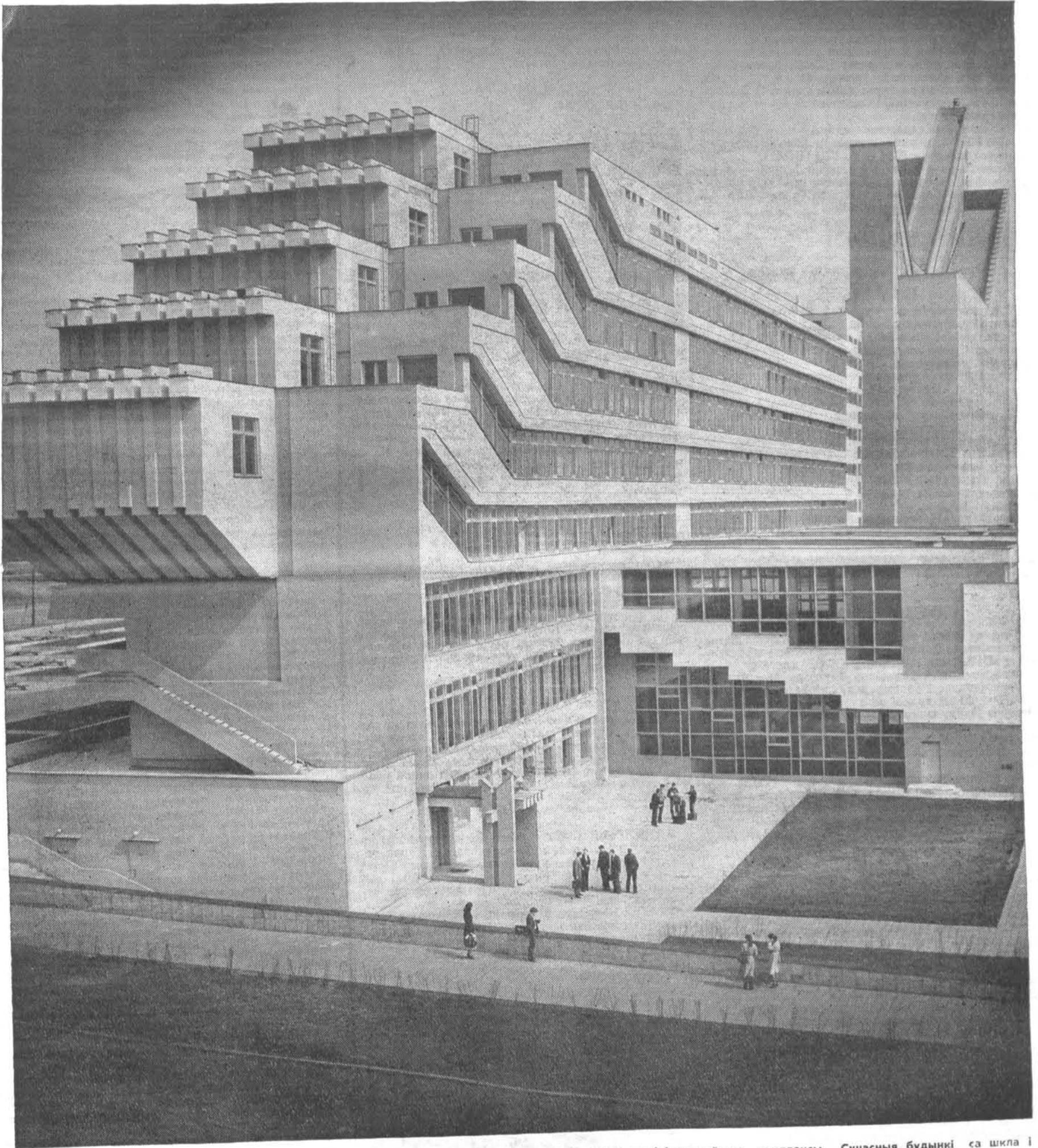

Голас Радзімы

№ 17 (1847)
26 красавіка 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Расце, пашырае межы беларуская сталіца. Кожны год у Мінску з'яўляюцца новыя жылыя і адміністрацыйныя комплексы. Сучасныя будынкі са шкла і бетону радуць сваёй прыгажосцю, арыгінальнасцю і непаўторнасцю архітэктурных рашэнняў.
НА ЗДЫМКУ: новы вучэбны корпус Беларускага політэхнічнага інстытута.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ВАЖНЕЙШЫЯ НАПРАМКІ
ФІНАНСАВАЙ ПАЛІТЫКІ СССР

«Пераемнасць у галоўным!»
стар. 2

МІЖНАРОДНЫ ТУРЫЗМ —
НАДЗЕЙНЫ ШЛЯХ ДА
УЗАЕМАРАЗУМЕННЯ

«Калі ласка, у Беларусь!»
стар. 4

НА ЧЫМ ТРЫМАЕЦЦА ПРЭСТЫЖ
СЕЛЬСКАГА ДОМА КУЛЬТУРЫ

«Ці лёгка быць дырэктарам!»
стар. 6—7

падзеі · людзі · факты

УРАЧЫСТАЕ ПАСЯДЖЭННЕ
Ў КРАМЛІ

Сімвалам рэвалюцыйнага абнаўлення свету ўвайшло ў гісторыю чалавецтва неўміручае імя Уладзіміра Ільіча Леніна. Адзначаючы дарагу дату — 114-ю гадавіну з дня яго нараджэння, савецкі народ, усе прагрэсіўныя людзі зямлі выказваюць зноў і зноў сваю бязмежную павагу і любоў да Леніна — мысліцеля і рэвалюцыянера, натхніцеля Вялікага Кастрычніка, заснавальніка Камуністычнай партыі і арганізатара Савецкай дзяржавы.

20 красавіка ў Маскве, у Крамлёўскім Палацы з'ездаў, адбылося ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае 114-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна. Тут сабраліся перадавікі вытворчасці сталіцы і Падмаскоўя, ветэраны КПСС, прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, дзеячы навукі і культуры, воіны Савецкіх Узброеных Сіл. Прысутнічалі замежныя дыпламаты, заручбеныя госці.

Урачыстае пасяджэнне адкрыў член Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар Маскоўскага гарадскога камітэта КПСС В. ГРЫШЫН.

З дакладам «Вучэнне і справа Леніна — у рэвалюцыйнай творчасці мільёнаў» выступіў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, сакратар ЦК КПСС У. ДАЛГІХ.

КАСМІЧНЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ

СТЫКОЎКА ГРУЗАВОГА
КАРАБЛЯ

У адпаведнасці з праграмай забеспячэння далейшага функцыянавання арбітальнай навуковай станцыі «Салют-7» 15 красавіка 1984 года ў Савецкім Саюзе запушчаны аўтаматычны грузавы карабель «Прагрэс-20».

Ажыццёўлена аўтаматычная стыкоўка грузавога карабля «Прагрэс-20» з арбітальным пилатэжным комплексам «Салют-7» — «Саюз Т-11».

Узаемны пошук, збліжэнне, прычальванне і стыкоўка касмічных апаратаў выконваліся з дапамогай бартавой аўтаматыкі. Гэтыя працэсы кантраляваліся Цэнтрам кіравання палётам і экіпажам арбітальнага комплексу — касманаўтамі Кізімам, Салаўёвым і Ацьковым. Грузавы карабель прыстыкаваны да станцыі з боку яе аграгатазнага адсека.

Карабель «Прагрэс-20» даставіў на арбіту паліва для аб'яднанай рухальнай устаноўкі станцыі, абсталяванне, апаратуру, матэрыялы для правядзення даследаванняў і забеспячэння

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ПОЕЗД ДРУЖБЫ

Сталіца нашай рэспублікі цёпла сустрэла поезд з актывістамі Таварыства польска-савецкай дружбы з ПНР. Яны прыбылі ў СССР для ўдзелу ў святкаванні 39-й гадавіны Дагавора аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе паміж СССР і ПНР і 114-й гадавіны з дня нараджэння У. І. Леніна. Напярэдадні госці пабывалі ў Брэсце. Яны наведлі мемарыяльны комплекс «Брэсцкая крэпасць-герой», сустрэліся з актывістамі абласнога аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы.

На пероне Мінскага чыгуначнага вакзала адбыўся мітынг. На працягу двух дзён госці з брацкай краіны знаёміліся з выдатнымі мясцінамі горада, наведлі яго прадпрыемствы, зрабілі паездкі на мемарыяльны комплекс «Хатынь» і Курган Славы.

ДЭЛЕГАЦЫЯ З СЕРБІ

Мінск наведла дэлегацыя Савета саюза прафсаюзаў Сербіі на чале з сакратаром Добрасавам Петравічам. Яна прыбыла па запрашэнні Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў.

Госці з Сербіі сустрэліся са старшынёй Белсаўпрофа М. Полазавым. Ён азнаёміў іх з арганізацыйнай структурай і шматграннай дзейнасцю прафсаюзаў рэспублікі.

«Мы ўдзячныя беларускім калегам, якія дасягнулі значных поспехаў у прафсаюзным руху, — сказаў Добрасаў Петравіч, — за тую шчырасць і бескарыслівасць, з якімі яны дзеляцца сваім вопытам з сербскімі народамі.

Мы надаём вялікае значэнне расшырэнню сувязей з беларускімі калегамі ў цяперашні трывожны час. Мы ведаем, што Беларусь страціла ў гады другой сусветнай вайны кожнага чацвёртага жыхара. У Сербіі пад кулямі гітлераўскіх акупантаў загінуў кожны дзевяты, а ва ўсёй Югаславіі — кожны адзінаццаты. Памяць аб гэтых велізарных ахвярах абавязвае нас аб'яднаць намаганні і не дапусціць развязвання новай вайны».

Члены дэлегацыі азнаёміліся з работай прафкома Мінскага мотавелазавода, наведлі Палац культуры Белсаўпрофа, санаторый «Крыніца». Яны пабывалі ў Доме-музеі і з'езда РСДРП, у Беларускай дзяржаўнай музеі Вялікай Айчыннай вайны, наведлі іншыя славетныя мясціны Мінска і наваколля беларускай сталіцы.

БУДАЎНІЦТВА

НА СРОДКІ СУБОТНІКА

У шэрагу гарадоў нашай рэспублікі за кошт сродкаў праведзенага летася камуністычнага су-

ботніка пачынаецца будаўніцтва новых аб'ектаў аховы здароўя, школьных і дашкольных устаноў.

У Мінску будзе пабудаваны тэрапеўтычны корпус Першай клінічнай бальніцы, у горадзе Лунінец Брэсцкай вобласці — паліклініка, у Калінкавічах Гомельскай вобласці — радзільны дом. У будучым годзе ў Гродна завершыцца будаўніцтва дзіцячай паліклінікі, сёлета — узвядзенне тэрапеўтычнага корпуса раённай бальніцы ў горадзе Слоніме.

З'явіцца дзіцячыя дашкольныя ўстановы на 1 820 месцаў і новыя агульнаадукацыйныя школы ў Брэсцкай і Магілёўскай абласцях на 2 352 месцы. Усяго на будаўніцтва аб'ектаў аховы здароўя, школьных і дашкольных устаноў нашай рэспублікі накіроўваецца каля 12 мільёнаў рублёў, атрыманых у дзень леташняга Усесаюзнага камуністычнага суботніка.

АЙЧЫННАЯ МАРКА

Звыш чатырохсот матацыклаў новай мадэлі сыходзяць штодзённа з канвеера Мінскага мотавелазавода. У параўнанні з папярэднімі маркамі яны больш магутныя, камфартабельныя, маюць надзейную хадавую частку. Малады заводскі калектыў ганарыцца высокай якасцю сваіх машын.

НА ЗДЫМКУ: слесар механазборачных работ М. КАЗЛОУСКАЯ за зборкай чарговага мінскага матацыкла.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

спіўняецца чвэрць стагоддзя за Радзіму і Радзімцаў ратварыўся ў высокадаходную гаспадарку, якая спецыялізуецца на вырошчванні гародніны, вытворчасці малака і мяса.

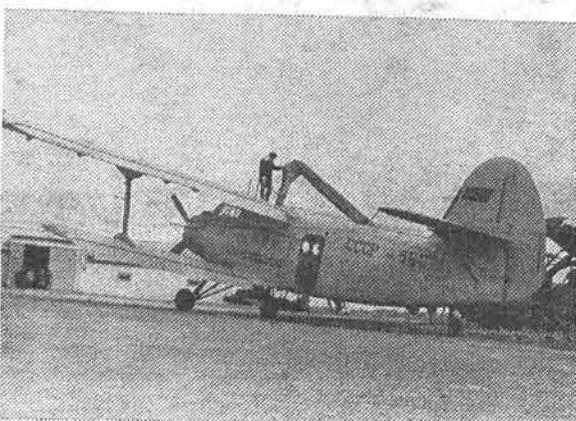
На тэрыторыі саўгаса два добраўпарадкаваныя тыпавыя пасёлкі — Копці і Акцябрск. У бліжэйшы час тут намечана ўзвесці новы гандлёвы цэнтр, кароўнік, сховішча для гародніны, расшыраецца цяплячная гаспадарка.

СВЕТЛАГОРСК. Ва ўрачыстай абстаноўцы адкрылі мемарыяльную дошку, замацаваную на сцяне новага клуба ў вёсцы Васіліўка, працаўнікі калгаса «Перамога» Светлагорскага раёна — у памяць аб былым старшынні калгаса Якаве Новіку. У мірны час ён здзейсніў подзвіг: цаной уласнага жыцця выратаваў ад пажару выспеўшы масіў збожжа.

КАРЭЛІЧЫ. Філіял Белдзяржфілармоніі адкрыўся ў калгасе імя Жалезняковіча. Перад вяскоўцамі на сцэне Жухавіцкага сельскага Дома культуры выступіў Дзяржаўны акадэмічны народны хор БССР. Такія канцэрты цяпер не будуць рэдкасцю ў Жухавічах.

Філіялы Белдзяржфілармоніі арганізаваны таксама ў калгасе імя Кутузава Навагрудскага і саўгасе «Тарнова» Лідскага раёнаў.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Першымі ў рэспубліцы пачалі апрацоўку палёў лётчыкі сельскагаспадарчай авіяцыі Брэсцкага авіяпрадпрыемства. Яны падкармяць з паветра больш паўмільёна гектараў азімых, лугоў і пашаў. Тысячы гектараў ужо апрацаваны ў Брэсцкім, Маларыцкім, Пружанскім і іншых раёнах, дзе зямля вызвалілася ад снегу і прагрэлася пад веснавым сонцам.

НА ЗДЫМКУ: загрузка самалёта ўгнаеннямі ў калгасе «Радзіма» Драгічынскага раёна.

САВЕЦКІ ДЗЯРЖАЎНЫ БЮДЖЭТ

У 1984 ГОДЗЕ

ПЕРАЕМНАСЦЬ
У ГАЛОЎНЫМ

У СССР, дзе эканоміка заснавана на прынцыпе грамадскай уласнасці, роля дзяржаўнага бюджэту ў гаспадарчым развіцці краіны традыцыйна высокая. Дастаткова сказаць, што праз дзяржаўны бюджэт размярковаецца каля дзвюх трэціх нацыянальнага даходу.

Само сабой зразумела, што пры такой умове дзяржаўны бюджэт павінен адлюстроўваць і дынамічнасць самой эканомікі. Так, гаворачы пра важнейшыя напрамкі фінансавай палітыкі, пакладзеныя ў аснову бюджэту на 1984 год (на сесіі Вярхоўнага Савета СССР, якая зацвердзіла закон аб бюджэце), савецкі міністр фінансаў Васілій Гарбузаў адзначыў, што яны адлюстроўваюць курс на далейшую інтэнсіфікацыю грамадскай вытворчасці, умацненне рэжыму эканоміі ў народнай гаспадарцы краіны, рэалізацыю Харчовай і Энергетычнай праграм.

Пры ўсім гэтым савецкі дзяржаўны бюджэт захоўвае пераемнасць у галоўным: сацыяльнае развіццё і павышэнне ўзроўню жыцця народа застаюцца прыярытэтамі. У 1984 годзе расходы на сацыяльна-культурныя мерапрыемствы (такія, як сацыяльнае забеспячэнне, бясплатныя для ўсіх катэгорый насельніцтва адукацыя і ахова здароўя) складаюць 32,3 працэнта ўсіх бюджэтных асігнаванняў.

Да ажыццяўлення сацыяльнай праграмы Савецкай дзяржавы маюць адносіны не толькі гэтыя прамыя інвестыцыі. Напрыклад, да іх, па сутнасці, адносяцца і расходы на жыллёвае будаўніцтва. Справа ў тым, што пераважная яго частка фінансуецца дзяржавай, а насельніцтва кватэры атрымлівае бясплатна. Кватэрная плата ў СССР складае 3—4 працэнты расходаў сярэдняй сям'і. На праграму жыллёвага будаўніцтва ў 1984 годзе выдзелена больш за 21 мільярд рублёў. Гэта дазволіць пабудаваць дамы агульнай плошчай 109 мільёнаў квадратных метраў, дзякуючы чаму будучыя палешаныя жыллёвыя ўмовы прыкладна ў 10 мільёнаў чалавек. І такі тэмп «кватэрнага канвеера» ў СССР вытрымліваецца на працягу ўжо больш двух дзесяцігоддзяў.

Што датычыць абаронных расходаў, то ў Дзяржаўным бюджэце СССР на 1984 год яны прадугледжаны ў суме 17,054 мільярда рублёў. З 1979 года ў бюджэце СССР расходы на абарону краіны не павышаліся ў абсалютным вылічэнні. А паколькі аб'ём самога бюджэта пастаянна павялічваецца, то доля ў ім абаронных расходаў нават зніжаецца. У 1984 годзе, напрыклад, як адзначыў у Гарбузаў, яна складае 4,66 працэнта расходаў бюджэту (у 1983 годзе — 4,8 працэнта).

Неабходна адзначыць яшчэ адну важную характэрную асаблівасць дзяржаўнай фінансавай палітыкі ў СССР. Гэта — нязначная доля паступленняў у дзяржаўны бюджэт падаткаў з насельніцтва. Тут справа ў тым, што звыш 90 працэнтаў яго даходнай часткі складаюць паступленні ад дзяржаўных і кааператывных арганізацый. Праілюструем гэта ў грашак. На 1984 год Вярхоўны Савет СССР зацвердзіў дзяржаўны бюджэт па даходах у суме 366 мільярдаў рублёў. З іх ад сацыялістычнай гаспадаркі паступіць 335,4 мільярда рублёў, і толькі 30,6 мільярда рублёў складуць усе разам узятая плацяжы насельніцтва.

Заўважым пры гэтым, што падаткі ў СССР носяць так званы зваротны характар, у той ці іншай форме перавараючыся ў льготы і выплаты. Так, у 1984 годзе бюджэт дзяржаўнага сацыяльнага страхавання (пенсіі, дапамогі па хваробе, выплаты мнагадзетным сем'ям і г. д.), у які самі працоўныя не ўносяць ні капейкі, складзе 45,8 мільярда рублёў. Няма, праўда, ў СССР дапамогі па беспрацоўю. Тут, аднак, прычына простая: з пачатку 30-х гадоў у Савецкім Саюзе няма і самога беспрацоўя.

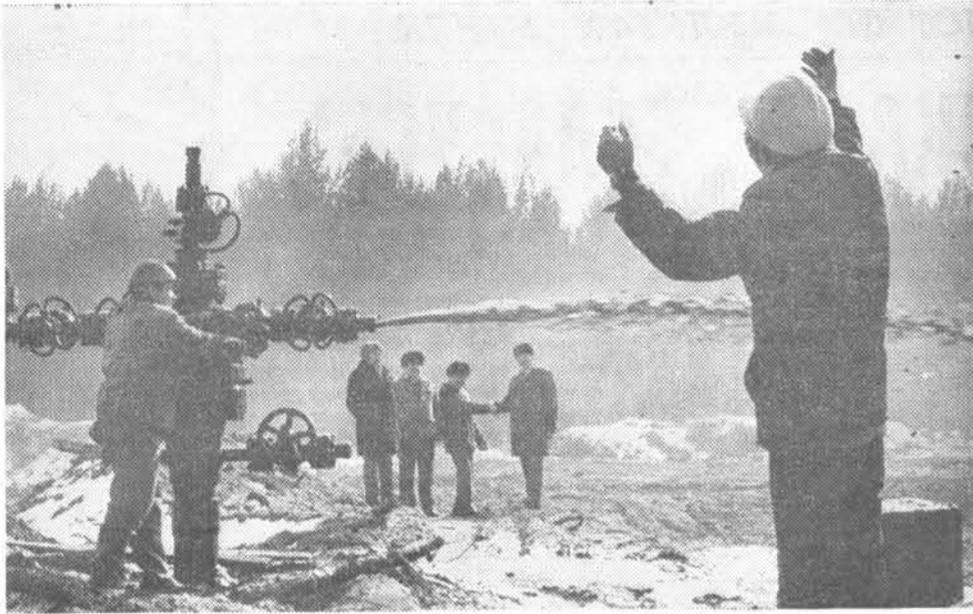
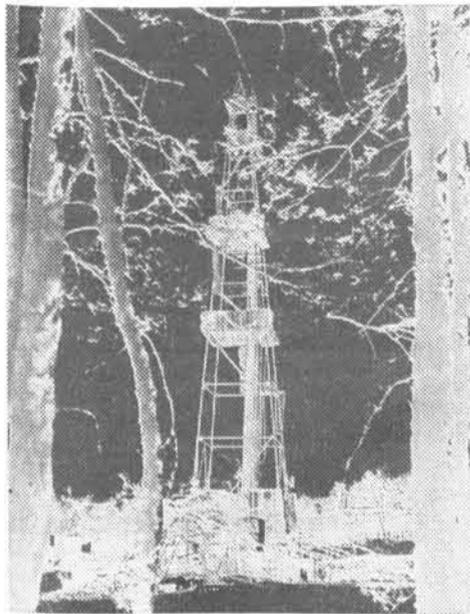
Расходы ж савецкага дзяржаўнага бюджэту на сацыяльна-культурныя мерапрыемствы растуць пастаянна, па меры эканамічнага росту самой краіны. Так, ужо ўп'ямануты бюджэт дзяржаўнага сацыяльнага страхавання ў 1984 годзе ў параўнанні з папярэднім годам павялічыўся на 2,3 мільярда рублёў.

Некаторыя лічбы з савецкага дзяржаўнага бюджэту, могуць здацца не такімі вялікімі, калі іх, напрыклад, параўноўваць з аналагічнымі паказчыкамі, скажам, амерыканскага бюджэту пры фармальным параўнанні па афіцыйным курсе валют. Але гэты курс, як вядома, і не можа служыць абсалютнай кропкай адліку пры падобным параўнанні. У рэальным вылічэнні нацыянальны даход СССР супастаўны з амерыканскім (больш дзвюх трэціх), таму і пры параўнанні бюджэту карціна будзе больш правільнай, калі гаварыць не пра рублі і долары, а пра долю тых ці іншых расходаў (напрыклад, сацыяльных ці абаронных) у бюджэце.

І, нарэшце, апошняе па пералічэнню, але не па значэнню характарыстыка савецкага дзяржаўнага бюджэту: на працягу ўжо некалькіх дзесяткаў гадоў ён не ведае дэфіцыту. Даходная яго частка, заснаваная на паступленнях ад сацыялістычнай гаспадаркі, як правіла, выконваецца нават з некаторым перавышэннем (у 1983 годзе, напрыклад, на 1,9 працэнта).

Куды накіроўваюцца атрыманыя такім чынам дадатковыя сродкі? Перш за ўсё на далейшае павышэнне ўзроўню жыцця народа. Так, у 1984 годзе ў савецкай народнай гаспадарцы атрымала шырокае распаўсюджанне ініцыятыва — дабіцца звышпланавана павышэння прадукцыйнасці працы на 1 працэнт і дадатковага зніжэння сабекошту прадукцыі на 0,5 працэнта. У маштабах савецкай эканомікі гэта азначае прыбыўку ў некалькі мільярдаў рублёў. Генеральны сакратар ЦК КПСС К. У. Чарненка, выступаючы на лютэйскім (1984 года) Пленуме ЦК КПСС, прапанаваў накіраваць сродкі і рэсурсы, атрыманыя дзякуючы гэтаму, на паліяшэнне ўмоў працы і быту савецкіх людзей, медыцынскае абслугоўванне, будаўніцтва жылля.

Леанід КОРАНЕУ.

Напэўна, няма ў нашай рэспубліцы чалавека, які б не запомніў дзень 20 жніўня 1964 года. Тады непадалёк ад горада Рэчыца, што на Гомельшчыне, каля вёскі Капораўка, з глыбіні больш 2 тысяч метраў ударыў

першы ў Беларусі магутны нафтавы фантан. Работы па асваенню радовішча ішлі хутка, і 29 красавіка 1965 года беларуская нафта паступіла ў міжнародны нафтаправод «Дружба». 1 мая 1965 года пачалася пра-

мысловая здабыча «чорнага золата». У Беларусі ўзнікла новая, вельмі важная галіна цяжкай індустрыі. Цяпер у рэспубліцы штогод здабываюцца мільёны тон нафты. Прычым беларуская па-

якасці з'яўляецца лепшай у свеце, у ёй практычна няма серы. **НА ЗДЫМКАХ:** буравая на новым радовішчы ў Гомельскай вобласці; ёсць нафта! **Фота І. ЮДАША.**

НА ПЫТАННІ АДКАЗВАЮЦЬ: САЦЫЁЛАГ, ЭКАНАМІСТ, АРХІТЭКТАР

БУДУЧЫНЯ ВЯЛІКАГА ГОРАДА

— Тэмпы вырашэння сацыяльных праблем апыраджаюць тэмпы прыросту насельніцтва, — сфармуляваў галоўны вывад шматгадовых назіранняў вучоных член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР **Яўген БАБОСАЎ**. — Тэндэнцыя гэта была закладзена ў першы ж пасляваенны год. Напомню, што ў дэмаграфічнай статыстыцы беларускай сталіцы трапіліся выткі да 100 сутак акупацыі нямецка-фашысцкіх галаварэзы знішчылі ў Мінску і наваколлях каля 400 тысяч чалавек. У дзень вызвалення ў руінах, што засталіся пасля метадычнага разбурэння горада, туліліся 45—50 тысяч змучаных, але няскораных жыхароў. Я часта спыняюся каля староў ліпы ў цэнтральным скверы. Пад ёй — чорная мармуровая пліта з адбіткамі босых ног і сімвалам катаванняў — калочым драгам. Такіх мемарыяльных знакаў на месцах масавых пакаранняў патрыётаў у горадзе нямала. Але самы велічны помнік барацьбітам за мірнае ішчаслівае заўтра — вуліцы і плошчы прыгажуня-горада.

У чым сакрэт такога хуткага адраджэння Мінска? Адна з прычын — чыста чалавечая. Нават з дапамогай генацыду людзей нельга пазбавіць сваёй радзімы, жадання жыць і працаваць на зямлі бацькоў. Яшчэ для дзесяткаў тысяч чалавек, прыхаўшых у Мінск, каб прапрацаваць на яго аднаўленні, горад стаў родным, як выпешчанае ўласнымі рукамі дзіця. Мінчанамі ў тыя гады сталіліся масквічы і леныградцы, сібіракі, украінцы. Стаць на ногі Мінску памагала ўся краіна. У гэтым — галоўная крыніца зараджэння «мінскага феномена».

Мінск развіваўся як сталіца саюзнай рэспублікі, яе індустрыяльны, навуковы і культурны цэнтр. У горадзе адразу ж пачалося будаўніцтва буйных прадпрыемстваў: трактарнага завода, аўтамабільнага. Практычна ўсе міністэрствы і ведамствы краіны пабудавалі тут свае заводы, забяспечыўшы тым самым занятасць насельніцтва і стабільныя паступленні ў гарадскі бюджэт. Патрэба ў рабочых руках, у сваю чаргу, выклікала новую хвалю міграцыі з вёскі, так што ўсе гэтыя гады механічны прырост насельніцтва апыраджаваў натуральны.

Мінск — адзін з буйнейшых савецкіх гарадоў. Расце ён вельмі хутка. За няпоўныя чатыры пасляваенныя дзесяцігоддзі насельніцтва павялічылася ў 30 разоў. Працэс атрымаў назву «мінскі феномен». Чарговы прагноз — паўмільённы прырост жыхароў да 2000-га года. Ці ўдасца ва ўмовах такога развіцця забяспечыць неабходны сацыяльны камфорт гараджанам? Карэспандэнту адказваюць вучоны, эканаміст і архітэктар.

Ці ёсць мяжа ў гэтага працэсу і дзе яна? Вучоныя давалі розныя ацэнкі. Спачатку адказвалі, зручнейся вялікі горад. Але калі ў 1972 годзе, раней за ўсе прагнозы, нарадзіўся мільённы мінчанін, мы канстатавалі, што ўзровень жыццёвага камфорту працягвае расці. Цяпер у Мінску 1,4 мільёна жыхароў, але прыкмет хвароб росту не назіраецца. Наадварот. Усе асноўныя паказчыкі якасці жыцця растуць.

Больш за 160 вытворчых аб'яднанняў, заводаў і фабрык Мінска, установы навукі, сервісу, культуры забяспечваюць поўную занятасць насельніцтва. Прычым пастаянны тэхнічны прагрэс вытворчасці садзейнічае няспыннаму паліпшэнню ўмоў працы. Забяспечанасць жылём дасягнула 13,5 квадратнага метра на чалавека (1972 год — 7,24 квадратнага метра). Гараджанам аказваюць каля 600 відаў бытавых паслуг. Звыш 90 працэнтаў жыллага фонду маюць водаправод, каналізацыю, гаражае водазабеспячэнне, цэнтральнае ацяпленне, газ. Мінск застаецца адным з самых экалагічна чыстых гарадоў — на кожнага жыхара прыпадае каля 30 квадратных метраў зеляніны...

У мадэлі Мінска 2000-га года, якую разам з планавымі органамі стваралі і вучоныя, усе гэтыя паказчыкі яшчэ больш высокія. Але яны рэальныя, таму што развіццё горада трывала ўвязана з развіццём усяго народнагаспадарчага комплексу рэспублікі і краіны. Горад ніколі не застаецца сам-насам са сваімі праблемамі.

Гэтую ж думку падкрэсліў намеснік старшыні гарадскога Савета народных дэпутатаў, старшыня гарадской планавай камісіі **Уладзімір ТРОЦКІ**.

— У рэшце рэшт, асноўнае пытанне: дзе ўзяць сродкі для ўдасканалення гарадской гаспадаркі, — сказаў ён. — А нават не спецыялісту відаць, што запатрабаванні Мінска значна перавышаюць магчымасці яго амаль

300-мільённага бюджэту. Уяўная неадпаведнасць расшыфроўваецца проста: мноства крыніц — дэпартаменты, вёскі прыклад.

Праблема № 1 — будаўніцтва жылля. Будуем многа. Толькі за дзесятую пяцігодку (1976—1980 гады) узведзена каля 3,8 мільёна квадратных метраў жылля. Іншымі словамі — два даваенныя Мінскі. У бягучай пяцігодцы здаём каля 800 тысяч квадратных метраў жылля, або 15-16 тысяч кватэр штогод. Але толькі крыху больш за 20 працэнтаў з іх — за кошт гарадскога Савета. Астатняе — за сродкі прадпрыемстваў, арганізацый і іншых крыніц фінансавання. Гэта дазваляе гарадскім уладам больш рэсурсаў накіроўваць на капітальны рамонт жыллага фонду. У адзінацатай пяцігодцы, напрыклад, будзе капітальна абноўлена звыш двух мільёнаў квадратных метраў жылля (для параўнання: агульная плошча новага будаўніцтва за гэты перыяд — 3,95 мільёна квадратных метраў). Выгадна? Так. Дзякуючы ўсяму гэтаму забяспечанасць жыллем да 2000-га года складзе 18 квадратных метраў на чалавека.

У Мінску, каб стрымаць яго рост, не плануецца новых прамысловых прадпрыемстваў. Затое да 20 працэнтаў ад агульнай колькасці жыхароў намечана павялічыць удзельную вагу горада-абслугоўваючай групы. Новыя школы, бальніцы, дзіцячыя сады, прадпрыемствы быту і гандлю таксама памогуць узводзіць міністэрствы і ведамствы, «нашы» прадпрыемствы.

Не выклікае сумненняў і перспектыва найбольш складаных сістэм гарадскога арганізму — камунальнай гаспадаркі і транспарту. Прычым вырашэння праблем той жа: кааперацыя сродкаў, дапамога дзяржаўных органаў. Вось толькі два прыклады. Сёлета ўвойдзе ў строй першая чарга метро, якое возь-

ме на сябе к 2000-му году каля 27 працэнтаў перавозак (іх агульны аб'ём узрасце за гэты час да 1,5 мільярда пасажыраў у год). Двухразовы рост цеплазабеспячэння камунальнага сектара горад атрымае з уводам атамнай ЦЭЦ. Зразумела, такія гіганцкія будоўлі былі б «не па кішэні» аднаму гарадскому Савету.

але і новая якасць рассялення, — сказаў, давяршаючы «партрэт» заўтрашняга Мінска, яго галоўны архітэктар **Юрый ГРЫГОР'ЕЎ**. — Адвольна зручнымі для чалавека павінны быць і кватэры, і горад увогуле. Кватэры мы ў прамым сэнсе будзем на канвееры: да 80 працэнтаў жылля ўзводзіцца індустрыяльнымі паўназборнымі метадамі. У кватэрах павялічваецца плошча кухні, дапаможных памяшканняў. У планеўніцы — асобныя светлыя пакоі. Выкарыстоўваюцца палепшаныя аддзелачныя матэрыялы. Будаўнічы канвеер пакідае прастору для творчай фантазіі архітэктара, і нашы дамы, як паказала практыка масавага домабудавання, не будуць безаблічнымі блізнякамі.

Мінск застаецца не толькі прыгожым, але і зручным для жыцця. Па-першае, па кампанактасці тэрыторыі. Горад забудовваецца па прынцыпу мікрараёнаў — самастойных масіваў, насельніцтва якіх у комплексе забяспечана ўсімi ўстановамі абслугоўвання штодзённага попыту. Пры гэтым размяшчаюцца яны ў зоне хуткай транспартнай даступнасці да месцаў работы і агульнагарадскіх культурна-бытавых цэнтраў. Такіх мікрараёнаў у Мінску ўжо цяпер больш за сто.

Нарэшце, праблема адпачынку. Чалавечыя рукі выпрацягваюць тое, чым прырода абдзяляла горад, — недахоп вады. Завершыцца пачатае ўжо будаўніцтва ў гарадской мякка калыца злучаных каналамі штучных вадасховішчаў. Водная роўнядзь у Мінску такім чынам будзе даведзена да 700 гектараў. На берагах, якія ператвораны ў зялёную зону і пляжы, змогуць адпачываць адначасова да 400 тысяч чалавек.

Мінск 80-х перадае добрую спадчыну Мінску 2000 года. **Вячаслаў УЛАДЗІМІРАЎ.**

НА ПАТОКУ— БЯЛОК

У палескім горадзе Мазыры здадзена ў эксплуатацыю першая чарга завода, разлічанага на штогадовы выпуск 300 тысяч тон кармавых дражджэй. Гэта будзе буйнейшае ў Еўропе прадпрыемства. У яго будаўніцтве разам з Савецкімі Саюзам прымаюць удзел ГДР, Куба, Польшча, Чэхаславакія.

Мне давялося пабываць на заводзе адразу ж пасля пуску ў эксплуатацыю першай тэхналагічнай лініі. Яе магутнасць — 30 тысяч тон кармавых дражджэй у год. Спецыялісты расказалі, што пуску першай лініі папярэднічала аперацыя па «ажыўленню» мікраарганізмаў, што з'яўляецца важнейшай тэхналагічнай часткай вытворчасці. Без яе немагчыма атрыманне канчатковага прадукту ў прамысловым маштабе. «Засеў чыстай культуры», як прынята тут гаварыць, праходзіў у цэнтральнай лабараторыі. Шляхам складанай хімічнай рэакцыі спецыялістам трэба было атрымаць «пачатак пачаткаў» — біялагічную масу. Прайшоўшы па тэхналагічным ланцужку, яна ператвараецца ў сухі грануляваны парашок жаўтаватага колеру. Гэта і ёсць кармавыя дражджы.

Каля вытокаў Мазырскага праекта стаяў леныградскі навукова-даследчы інстытут «Гіп-рабіясінтэз». Вось што расказвае адзін з аўтараў праекта навуковы супрацоўнік інстытута Іван Блахін:

— Вядома, што бялок раслінных кармоў непаўнацэнны: у іх няма цэлага шэрагу неаменных амінакіслот. Неабходны набор гэтых элементаў утрымліваюць, як і калянавыя дражджы, эканомію 5—7 тон зерня і дадатковую вытворчасць 1,2 тоны свіныны ці не менш за 10—15 тысяч штук яек.

Але вернемся да Мазыра. Будаўніцтва завода кармавых дражджэй — яшчэ адна старонка ў «інтэрнацыянальнай» біяграфіі гэтага беларускага горада. А пачалася яна з нафтаправода «Дружба». Транс'еўрапейская «нафтавага рака» дае сыравіну ўзведзенаму тут буйному нафтаперапрацоўчаму заводу. А той у сваю чаргу пастаўляе для завода кармавых дражджэй зыходны прадукт — вадкія ачышчаныя парафіны.

Тэхналогія вытворчасці бялкоў дабавак з парафінаў распрацавана савецкімі вучонымі, — гаворыць дырэктар завода Аляксей Скарцов. — У Мазыры яна знаходзіць сваё практычнае ўвасабленне. У лік свайго ўдзелу ў Мазырскім праекце ГДР, Куба, Польшча і Чэхаславакія паставілі нам машыны і абсталяванне.

Разам з дырэктарам завода Аляксеем Скарцовым робім падарожжа па аб'ектах першай чаргі.

Аляксей Мікалаевіч звяртае маю ўвагу на тэхніку, што паступіла з сацыялістычных краін. Вось металарэзныя станкі вядомага аб'яднання «Шкода» і біяхімічная апаратура другой чэхаславацкай фірмы «Лабора». Польскае знешнегандлёвае аб'яднанне «Электрым» прадстаўлена наборам электраабсталявання. Выпарныя станцыі вытворчасці ГДР адрозніваюцца вялікай эканамічнасцю.

Тэхніка нашых партнёраў, нашых сяброў, высакаякасная і надзейная, ужо ўдзельнічае ў вытворчасці кармавых дражджэй, — гаворыць у заключэнне дырэктар Мазырскага завода. — Ужо сёлета мы пачнем выкананне ўзятых на сябе абавязальстваў: першыя тоны грануляванага парашку будуць адгружаны ў брацкія краіны — члены СЭУ. Гэта дазволіць ім скараціць імпорт бялкоў прадуктаў з капіталістычных краін.

Барыс БУСЫГІН.

ЗАМЕЖНЫ ТУРЫСТ НА ВУЛІЦАХ МІНСКА

КАЛІ ЛАСКА, У БЕЛАРУСЬ!

Штогод у Беларусь прыязджае шмат турыстаў з розных краін свету. Дзе бываюць яны ў рэспубліцы, чым цікавяцца, з якімі ўражаннямі ад нас ад'язджаюць? З гэтымі і іншымі пытаннямі карэспандэнт газеты «Голас Радзімы» звярнуўся да начальніка аддзела Галоўнага ўпраўлення БССР па замежнаму турызму Лідзіі САСІМ.

— Лідзія Васільеўна, на Захадзе нярэдка сьвярджаюць, што савецкае грамадства мае нібыта закрыты характар, абвінавачваюць у невыкананні нашай краінай Хельсінкскіх пагадненняў, якія прадугледжваюць, у прыватнасці, расшырэнне міжнароднага турызму.

— Такія заявы сапраўды можна сустрэць у выказваннях некаторых прадстаўнікоў капіталістычных краін. Але мана застаецца маной. Паклёп не стане праўдай, паўтарай яго хоць тысячы разоў. На справе ўсё якраз наадварот. Савецкі Саюз заўсёды ўдзяляў і ўдзяляе шмат увагі турызму. У яго пашырэнні мы бачым надзейны шлях да ўзаемаарумення, наладжвання дзелавых, культурных, сяброўскіх сувязей паміж народамі нашай дзяржавы і замежных краін.

Сёлета, дарэчы, спаўняецца 55 гадоў з дня ўтварэння Усесяюзнага акцыянернага таварыства «Інтурыст». За гэты час «Інтурыст» стаў адной з буйнейшых турыстычных фірм свету, якая супрацоўнічае з больш чым 100 апацінае дзесяцігоддзе нашу краіну наведала 45 мільянаў замежных гасцей. Так што аб застоі ці абмежаванні нашай краінай міжнароднага турызму, відаць, могуць гаварыць людзі безадказныя. Хачу дадаць, што на сацыялістычныя краіны прыпадае каля 60 працэнтаў усяго патоку турыстаў, якія прыязджаюць да нас. Прыкладна столькі ж савецкіх турыстаў выязджае ў брацкія краіны.

Супрацоўніцтва сацыялістычных краін у галіне турызму ажыццяўляецца як на двухбаковай, так і шматбаковай аснове ў рамках Нарады ўрадавых органаў па турызму сацыялістычных краін (СПО-ТУРС) і Нарады бюро падарожжаў сацыялістычных краін (СБПСС). З такімі капіталістычнымі краінамі, як Італія, Францыя, Фінляндыя, Бельгія, Кіпр і іншыя, намі заключаны міжрадавыя пагадненні аб развіцці турыстычнага абмену. Больш чым з 70 дзяржавамі свету маюцца дагаворы аб

эканамічным і культурным супрацоўніцтве, у якіх асобна гаворваецца пытанні турызму.

Актыўны ўдзел у ажыццяўленні турыстычнага абмену прымае і наша рэспубліка. У Беларусі штогод бываюць замежныя госці амаль што з 60 краін.

Гаворачы пра зацікаўленасць Савецкага ўрада ў развіцці турызму, нельга не адзначыць і тыя арганізацыйныя змены, якія адбыліся ў нашай установе.

Улічваючы ўзрослыя маштабы замежнага турызму ў СССР і яго ролю ў эканоміцы краіны, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР у 1983 годзе пераўтварыў Галоўнае ўпраўленне па замежнаму турызму пры Савецкім Міністраў СССР у Дзяржаўны камітэт СССР па замежнаму турызму.

Адпаведныя змены адбыліся і ў нашай рэспубліцы.

— Якія праграмы звычайна прапануецца вы гасцям Беларусі?

— Разнастайныя. Прыкладна 26 відаў праграм. Перш за ўсё знаёмім з Мінскам, горадам-героем, сталіцай БССР, горадам, якому ўжо больш за 900 гадоў. Але гіды-перакладчыкі, гаворачы пра ўзрост нашага горада, называюць замежным гасцям яшчэ адну лічбу — 40. Так, сучаснаму Мінску ўсяго толькі 40 гадоў, бо калі перадавы часці Савецкай Арміі 3 ліпеня 1944 года ўвайшлі ў горад, яны ўбачылі жудасную карціну разбурэнняў. Мінска скурсілі мы паказваем гасцям фотаздымкі руін Мінска. Многія ўпершыню даведваюцца пра трагедыю мільянаў савецкіх людзей. Знаёмства з музеем Вялікай Айчыннай вайны, паездка ў Хатынь, Брэсцкую крэпасць-герой, ды і само знаходжанне на гараічнай беларускай зямлі, сустрэчы з былымі партызанамі і франтавікамі даюць магчымасць турыстам атрымаць рэальнае ўяўленне аб вайне. Яны пачынаюць разумець, якой цаной далася перамога над ворагам, чаму ў нашых гарадах амаль не захавалася помнікаў даўніны. Зараз Мінск славіцца такімі буйнымі прадпрыемствамі, як трактарны, аўтамабільны, станкабудавнічы, гадзіннікавы заводы. Яны выклікаюць у турыстаў здзіўленне і павагу да гараічнай працы нашых людзей.

Вось які запіс аб сваіх уражаннях пакінула ў кнізе водгукі амерыканскага турыстка Джын Сандэр: «Я ніколі не забуду дні, праведзеныя ў

ў Мінску. Застаецца незвычайнай памяццю аб цудоўным горадзе. Але больш за ўсё запамінацца нечуванна гасцінным людзям, якія клапацяцца аб чалавеку, дзяляцца ўсім, што маюць, хочуць зрабіць кожнаму прыемнае. Усе яны так моцна спадабаліся мне, што я зноў прыеду праз год і не адна, а з групай».

— Што было новага ў дзейнасці вашага Упраўлення летась?

Мы падрыхтавалі новыя туры. Мы стараліся, з аднаго боку, даць магчымасць замежным турыстам як мага больш даведацца пра наш край, пазнаёміцца з яго людзьмі, нашым ладам жыцця. З другога ж боку, нам хацелася даць ім адначасова магчымасць заняцца сваімі любімымі справамі, такімі, як, напрыклад, захапленне гімнастыкай, верхавой яздой, плаваннем. Аматыры спорту маглі пакатацца на лыжах зімой і лыжаролерах улетку, гуляць у вялікі тэніс, карыстацца пры гэтым парадамі ўрачоў, прафесійных трэнераў і інструктараў. Пасля заняткаў спортам мы прапануем гасцям сауну, масаж і іншыя паслугі. На базе аднаго з буйнейшых у Еўропе Палаца воднага спорту праводзіцца таксама комплекс медыка-рэабілітацыйных працэдур.

— Я ведаю, што асаблівай папулярнасцю цяпер карыстаецца тур з абучэннем класічнаму балету. Раскажыце, калі ласка, пра гэту навіну, што яна сабой нясе?

Савецкім олетам, як вядома, захапляюцца ва ўсім свеце. І няма нічога дзіўнага ў тым, што многія пачынаючыя артысты балета на Захадзе маюць раць аб магчымасці прайсці стажыроўку ў СССР пад кіраўніцтвам вопытных педагогаў. Мы вырашылі ім дапамагчы. Летась прынялі некалькі груп балетнага тура са Злучаных Штатаў Амерыкі, Канады, Італіі, Бразіліі, Францыі. У іх стаў уваходзіць і асноўным навучэнцы балетных школ гэтых краін. У час знаходжання ў Мінску яны кожны дзень займаліся прафесійнай падрыхтоўкай. Неабходныя парады ім давалі вядучыя харэографы нашай рэспублікі. У пэўныя дні рэпетыцыя праводзілася сумесна з вучнямі Мінскага харэаграфічнага вучылішча. Госці знаёміліся з характарам рэпетыцый прафесійнай трупы Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета.

Па вечарах яны наведалі спектаклі ў гэтым жа тэатры. Аб сваіх уражаннях нам напіса-

нашу краіну, яе людзей пасля знаходжання ў Беларусі?

ла кіраўнік адной з амерыканскіх груп Лора Дэнке: «З першага ж дня нашай паездкі мы не былі расчараваны. Самымі незабыўнымі для маіх дзяўчынак былі сумесныя ўрокі з савецкімі аднагодкамі. Дзякуючы мастацтву балета сустрэліся дзеці дзвюх магучых дзяржаў у абстаноўцы абсалютнага адзінства мэты і шчырай любові. Вялікае дзякуй за цудоўныя ўражання аб вашай выдатнай краіне».

Усім вядомы бліскучыя поспехі, якіх дабіліся на міжнароднай арэне савецкія хакеісты. Яны чэмпіёны Еўропы, свету, Алімпійскіх гульняў. Нашы хакеісты выйшлі пераможцамі і ў гульнях, праведзеных з вядомымі канадскімі прафесіяналамі. І вось зараз да нас у Мінск сталі прыязджаць маладыя хакеісты з Канады, Фінляндыі, каб павысіць сваё майстэрства. Мы арандавалі для трэнеровак лядовую арэну Палаца спорту. Перад ад'ездам госці абавязкова праводзілі некалькі матчаў са сваімі равеснікамі ў Беларусі. Гэтыя сустрэчы заўсёды выліваліся ў сапраўднае спартыўнае свята.

— Трэба меркаваць, што тыя праграмы, якія карысталіся поспехам летась, будуць прапанаваны турыстам і ў новым сезоне?

— Так, паклоннікі мастацтва, напрыклад, убачаць шэраг канцэртаў, оперных, балетных, драматычных спектакляў, цыркавых прадстаўленняў. У летні час у Мінску паранейшаму будзе працаваць Культурны цэнтр, дзе выступаюць такія вядомыя калектывы рэспублікі, як Дзяржаўны народны хор БССР, Дзяржаўны ансамбль танца БССР, фальклорна-харэаграфічны ансамбль «Харошкі».

Брэст знаёміць турыстаў з народным ансамблем танца «Радасць». У лістападзе мы, як заўсёды, запросім гасцей на ўсесяюзны фестываль мастацтва «Беларуская музычная вясень», які ўжо мае свае традыцыі.

— Лідзія Васільеўна, ці мяняюцца ў турыстаў погляды на

— Нас наведваюць розныя па ўзросту, адукацыі, светапогляду людзі. Але многіх, хто прыязджае ў Савецкі Саюз упершыню, спачатку адрознівае насцярожанасць і недавер да таго, што яны бачаць і чуваюць навокал. Неяк адна сімпатычная пажылая жанчына з групы англійскіх турыстаў падышла да гіды-перакладчыка і спытала, ці можа яна выходзіць у горад з гасцініцы. І пытанні такога парадку, на жаль, чуеш нярэдка. Каб пераадолець гэту сцяну прадур'яцасці, мы стараемся зрабіць так, каб замежныя госці мелі магчымасць як мага больш сустрэцца з нашымі людзьмі — рабочымі, калгаснікамі, дзеячамі навукі, культуры, спецыялістамі народнай гаспадаркі. У час такіх сустрэч госці могуць высветліць усе хвалючыя іх пытанні, выказаць свае погляды і думкі на адну з самых актуальных праблем сённяшняга дня, якой з'яўляецца захаванне міру на нашай планеце.

Вельмі важна, што яны сваімі вачамі бачаць дасягненні рэальнага сацыялізму, аптымістычны настрой савецкіх людзей, іх жаданне жыць і працаваць пад мірным небам.

— Вашымі гасцямі, зрэшты, як і нашымі, бываюць і замежныя беларусы. Нашы суайчыннікі штогод у складзе тургруп прыязджаюць у Мінск...

— Для іх паездка ў Беларусь нешта большае, чым проста экскурсійная праграма. Землякі не толькі цікавяцца нашымі агульнымі дасягненнямі, але і прагнуць даведацца, як змянілася іх родная вёска ці падняўся дабрабыт іх аднаяскаўцаў. І, пачынаючы на Радзіме аднойчы, землякі стараюцца абавязкова прыехаць сюды зноў, бо, сапраўды, гасціннасць і добрыя вынікі беларусаў шырока вядомы. Але, бадай, самае моцнае, што іх цягне сюды, — гэта пачуццё Радзімы. Таму спадзяёмся, што і сёлета сярод шырокай плыні замежных гасцей мы сустрэнем не адну групу нашых суайчыннікаў.

Гутарку вёў Валерый МАРУСІН.

На прасторах Родины

КОРЕЙЦЫ НА ОСТРОВЕ САХАЛИН

Совхоз «Краснопольский» на Сахалине (остров у дальневосточного побережья СССР) — крупное по здешним масштабам многоотраслевое хозяйство, специализирующееся на производстве мяса и овощей. Здесь работают люди одиннадцати национальностей — всего 328 семей. 50 из них — корейские.

Братья Ли Чун Ун и Ли Чан Хо родились здесь же, на острове, в многодетной крестьянской семье. Оба окончили среднюю школу, затем профессионально-техническое училище по специальности механизаторов широкого профиля. Старший начал работать в совхозе трак-

тористом, младший — шофером. Работали старательно, инициативно. Вот почему уже через несколько лет руководство совхоза направило младшего брата учиться — за счет хозяйства — в сельскохозяйственный институт в сибирском городе Иркутске. Старший же брат, который к тому времени обзавелся семьей, поступил на заочное отделение того же института.

Получив вузовские дипломы, оба брата остались работать в совхозе. Сегодня они — уважаемые люди не только у себя в хозяйстве, но и во всей Сахалинской области. Почти одновременно оба получили правительственные

награды — медали «За трудовую доблесть». И оба избраны в местные Советы народных депутатов.

На Сахалине растет уже второе и третье поколение корейцев. Они считают Советский Союз своей настоящей Родиной.

Но как, однако, оказались корейцы на острове? Дело в том, что до 1945 года его южная часть была оккупирована Японией. Для освоения этой территории не хватало рабочих рук. И вот, чтобы решить проблему, сюда начали насильственно переселять население из Кореи, тоже находившейся тогда под японской оккупацией.

Когда в 1945 году Советская Армия освободила южную часть острова, корейскому населению было предоставлено право выбора: либо уехать на родину, либо остаться. Некоторые, воспользовавшись этим правом, уехали. Но большинство осталось, убедившись, что Советское государство стремится создать им все возможности для плодотворного труда и учебы. Здесь для них были открыты школы с преподаванием на родном языке. При оккупантах же корейцев заставляли говорить только на японском.

В советское время многие корейцы на Сахалине получили надоступные им прежде профессии. Целлолозно-бумажный завод в городе Макарове — крупное предприятие области. Около двух тысяч

работающих — представители 20 национальностей. Примерно четверть рабочих и инженеров здесь — корейцы. Среди них Ким Ги Ха — начальник конструкторского бюро, Ю Дин Ир — начальник электроцеха, Ли Де Габ — мастер.

Вот еще несколько судеб. Вера Бя, окончив институт, работает старшим техником вычислительного центра Тихоокеанской морской геолого-геофизической нефтегазовой экспедиции. Она депутат областного Совета народных депутатов, член постоянной комиссии исполкома по вопросам культуры.

Пак Су Хо, сын неграмотного лесоруба, выпускник Ленинградского института советской торговли, защитил кандидатскую диссертацию и

МЫ РАСКАЖАМ ПРАЎДУ...

Мы ўсхваляваны пакутамі, якія выпалі на долю беларускага народа ў гады другой сусветнай вайны, сказала пасля наведання мемарыяльнага комплексу «Хатынь» урач з горада Бірмінгема Джыл Стоў. У саставе дэлегацыі жанчыні Вялікабрытаніі з арганізацыі «Маці за мір», якая прыбыла ў СССР па запрашэнню Камітэта савецкіх жанчын, на працягу двух дзён яна знаходзілася ў Мінску.

Сумны бой званоў Хатыні — гэта напамінак чалавечтву, што трэцяя сусветная вайна ператворыць у папялішча ўсю планету. Тут асабліва ясна разумееш гарачае імкненне савецкіх людзей да ўмацавання міру на зямлі, падкрэсліла гасця. Разам мы павінны рашуча змагацца супраць пагрозы ядзернай вайны, цеснымі кантактамі з савецкімі прыхільнікамі міру садзейнічаць узаемаўважэнню і ўмацаванню дружбы паміж нашымі народамі.

Рух «Маці за мір» узнік у Вялікабрытаніі ў 1981 годзе і фінансуецца за кошт ахвяраванняў прыватных асоб. Яго мэтай з'яўляецца ўстанавленне кантактаў з жаночымі грамадскімі арганізацыямі розных краін, узаемаўважэння і супрацоўніцтва ў сумеснай барацьбе супраць ядзернай вайны. Па ініцыятыве руху, які знайшоў падтрымку ў радзе краін, адбыліся дзве сустрэчы жаночых дэлегацый СССР, ЗША, ФРГ, Швецыі і Вялікабрытаніі. У канцы красавіка гэтага года сустрэча з удзелам савецкіх прыхільнікаў міру пройдзе ў ЗША.

Госці з Вялікабрытаніі аглядзелі экспазіцыю Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, азнаёміліся з выдатнымі мясцінамі і новабудуемымі сталіцы рэспублікі, наведалі 3-ю дзіцячую клінічную бальніцу і сярэднюю школу № 54, былі прыняты ў выканком Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў, сустрэліся з актывістамі Беларускага камітэта абароны міру.

Аляксандру КАСЦЕНКУ, якога вы бачыце на гэтым здымку, нядаўна споўнілася 90 гадоў. Доўгае, насычанае цікавымі падзеямі жыццё пражыў ён. Аляксандр Сцяпанавіч удзельнічаў у Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, абараняў маладзю рэспубліку Саветаў у гады грамадзянскай вайны, прайшоў цяжкімі франтавымі шляхамі Вялікай Айчыннай. Землякі, баявыя сябры, родныя цёпла памяталі А. Касценку з юбілеем і высокай урадавай узнагародай — ордэнам Дружбы народаў.

Фота І. ЮДАША.

сейчас преподаёт в Южно-Сахалинском педагогическом институте.

Пхоже сложилась судьба и у Ким Се Хвана. Он родился в семье рабочего, после окончания средней школы поступил в Хабаровский медицинский институт и, окончив его, работал в районной больнице. Ныне он один из самых известных на Сахалине хирургов.

Пак Су Ман из Южно-Сахалинска — рабочий. Его жена — домохозяйка. У них шестнадцать близких родственников, десять из которых окончили высшие учебные заведения в Москве или Хабаровске, а вот работать все приехали обратно на Сахалин. У каждого из них здесь квартира со всеми коммунальными удобствами.

каждый имеет возможность, как и любой сахалинец, отдыхать по бесплатной или льготной путевке на курортах Крыма, Кавказа, Прибалтики. Учитывая суровый климат, они, подобно всем жителям этих мест, получают надбавку к зарплате — в итоге заработок их почти вдвое выше, чем на материке.

Многие корейцы с Сахалина выезжают в КНДР по туристическим путевкам, встречаются с родственниками. Но потом неизменно возвращаются к себе на Сахалин, который стал их домом.

Константин КИМ, редактор газеты «По ленинскому пути» (издается в Южно-Сахалинске на корейском языке).

(АПН).

ИСТОРИЯ ЯДЕРНОЙ ГОНКИ В ЕВРОПЕ:

О ЧЕМ ГОВОРЯТ ФАКТЫ

ОТ ПЕРШИНГА К «ПЕРШИНГАМ»

«Мы прибыли сюда не ради европейцев, а ради американцев, ради нас. Запомните хорошо: фронтовая линия обороны Америки проходит по европейским землям! Забудьте все, кроме Америки!»

Так поучал солдат американского экспедиционного корпуса во Франции в 1917 году американский генерал Джон Першинг. Тот самый Першинг, чьим именем названы новые американские ракеты средней дальности, уже стоящие на земле ФРГ. Эти ракеты — не лучшее и, возможно, последнее доказательство: Америка продолжает рассматривать Старый свет как удобный плацдарм, на котором можно начать и закончить войну.

Вспоминая о печальном опыте переговоров об ограничении ядерных вооружений в Европе (ОЯВЕ), будем помнить: за всю их историю США не сказали ни слова правды о соотношении ядерных сил в Европе, не сделали ни одного предложения, хоть мало-мальски свидетельствующего о серьезности подхода к жизненно важному вопросу, — и ни разу не проявили готовности серьезно рассмотреть советские предложения. Сегодня, когда на Западе активно продолжают ставить с ног на голову не только историю переговоров по ОЯВЕ, но и всю вообще историю, есть смысл и необходимость потратить некоторое время на обращение к прошлому, определить, где же причина и где следствие в цепочке событий, приведших к появлению в ФРГ, Великобритании и Италии ракет, означающих совершенно новую угрозу всеобщему миру.

Ядерную гонку с 1945 года неизменно форсировал Запад. И Запад же первым приступил к насыщению и перенасыщению ядерным оружием европейского континента.

Приступив сразу же по окончании второй мировой войны к окружению Советского Союза густой сетью военных баз («Наш следующий враг — Россия», — без обиняков говорил летом 1945 года командующий ВВС США генерал Х. Арнольд), Соединенные Штаты уже в июле 1948 года (до появления атомного оружия в Европе) начали перебазировать в Европу свои бомбардировщики «Б-29» стали первым европейским отрядом американских ядерных средств «передового базирования», как с того времени начали называть размещенные вблизи границ СССР носители и ядерные боеприпасы США.

В 1952 году обладательницей ядерного оружия стала сама Англия, в 1960 году к ней присоединилась Франция. С того времени Советскому Союзу противостоит в Европе ядерный «триумvirат» НАТО.

«Кто первым развернул тактическое ядерное оружие? — задала вопрос в одной из статей «Нью-Йорк таймс». — Мы! Ракеты «Онест Джон» и «Капрал», а также артиллерийские орудия калибра 280 мм были приняты на вооружение НАТО в 1953 году. Русские, напомнила газета, развернули свои первые ядерные вооружения этого класса лишь в 1957 году.

До 1957 года США успели затащить в Европу уйму тактического ядерного оружия, атомных мин и бомб, атомной артиллерии калибра 280, 203,2 и 155 мм, ракет. Здесь появились управляемые ракеты «Капрал», «Редстоун», «Лакрос», зенитные управляемые ракеты «Найт-Геркулес», самолеты-снаряды «Мэйс», баллистические ракеты средней дальности «Тор» и «Юпитер» и другие. Несколько позже прибыли управляемые ракеты «Сержант», а вслед за ними «Лэнс».

На декабрьской сессии (1957 год) совета Североатлантического блока Вашингтон настоял на решении «предоставить в распоряжение верховного главнокомандующего вооруженными силами союзников в Европе баллистические снаряды среднего радиуса действия» и создать в Западной Европе «запасы ядерных боевых зарядов». За этим последовали соглашения США с Англией, Италией и Турцией. Размещенные в этих трех европейских странах ракеты средней дальности «Юпитер» и «Тор» были нацелены на объекты в западной части Советского Союза и на территориях восточноевропейских социалистических стран.

Наконец, в 1964 году на территории ФРГ появились американские подвижные пусковые установки ракет «Першинг-1», а вслед за ними — ракеты «Першинг-1А».

Выиграла ли от этого безопасность европейских государств?

Широкую известность приобрело в свое время заявление Уинстона Черчилля, сделанное 15 февраля 1951 года: «Мы не должны забывать, что, создавая американскую базу на юго-востоке Англии, мы превращаем себя в мишень, а может быть, в центр мишени...»

Напомним: вплоть до конца 50-х годов у Советского Союза основным носителем ядерного оружия была авиация. Ракет средней даль-

ности в то время у него еще не было: при том что на СССР нацеливалось все больше и больше ракет с ядерными боеголовками из различных районов Европы и Азии. Вынужденный считаться с этой угрозой, СССР создал ракеты СС-4 и СС-5. На позициях — и только на территории СССР — они были размещены в 1959—1961 годах. Это был ответ на вызов: абсолютно соразмерный масштабам угрозы.

Что было дальше? В Вашингтоне с пеной у рта доказывают недоказуемое — будто СССР модернизацией своих ракет средней дальности вынудил НАТО принять «ответные меры». Но в Вашингтоне же признают, что ракета СС-20, призванная заменить устаревшие СС-4 и СС-5, была взята на вооружение в 1977 году. Для справки: контракт Пентагона с компанией «Мартин-Орландо» (именно он положил начало «Першингам-2») был подписан в 1969 году. Первые контракты на изготовление крылатой ракеты «Томагавк» Пентагон заключил с компанией «Дженерал дайнэмикс» в 1972 году. Наконец, решение о развертывании самых современных ракет средней дальности в Европе принималось на самом деле не в Западной Европе в 1979 году, а в США в 1975 году, когда ракет СС-20 на вооружении у СССР еще не было...

Когда слышишь, как сокращаются в США по поводу этих советских ракет, пытаешь выдать их существование за корень всех бед и сложностей Европы и мира наших дней, невольно думаешь: а ведь у Вашингтона были по крайней мере три возможности предотвратить их появление.

Ракет СС-20 не было бы, если бы Вашингтон не начал сразу же после войны, в которой была одержана совместная победа над фашизмом, превращать Европу в потенциальное поле ядерной битвы со своим недавним союзником по антигитлеровской коалиции. Это, во-первых.

Во-вторых, ракеты СС-20 с ее тремя боеголовками не было бы, согласись в свое время Вашингтон на предложенный Советским Союзом вариант размещения ракет СС-20.

В-третьих, СС-20 могли не появиться, откликнившись Вашингтон в свое время на справедливое советское требование включить американские ядерные средства передового базирования в процесс советско-американских переговоров по ограничению стратегических вооружений.

Этими возможностями в США не воспользовались. Как не воспользовались и возможностями, которые открывались переговорами по ограничению и сокращению ядерных вооружений в Европе. Напомню, что в ходе этих переговоров советская сторона не только объявила — и добросовестно выполняла на протяжении полутора лет — односторонний мораторий на размещение ракет СС-20, но и не раз настойчиво заявляла о готовности договориться о полном отказе обеих сторон от всех видов ядерного оружия как средней дальности, так и тактического.

Известно, что США вели сознательную политику дезорганизации переговоров ОЯВЕ и в итоге сорвали их. Иначе и быть не могло, очевидно, если учитывать то обстоятельство, что в Вашингтоне не помышляли об изменении курса на достижение военно-стратегического превосходства над СССР, на слом сложившегося равновесия сил, на наращивание своего ядерного присутствия в Европе. Вот точно установленный факт: за последние два десятилетия общее число американских ядерных боеприпасов возросло здесь в три раза и превышает сегодня 7 тысяч единиц.

Новый этап концентрации американской ядерной мощи на континенте означает отнюдь не новый этап европейской и мировой безопасности, а новый рост риска и опасности. Как заметил в своем ответе (апрель 1984 года) на обращение руководителей деятелей Социтерна Константин Черненко, «с каждой американской ядерной ракетой, размещаемой на европейской земле, делается новый шаг к опасной черте».

Советские люди были и остаются убежденными сторонниками остановки гонки вооружений и поворота ее вспять; мы убеждены, что от роковой черты не просто возможно, но и должно сделать шаг назад, к укреплению мира, упрочению безопасности. Но сделать это можно, только восстановив ситуацию, какой она была до начала размещения в Европе «Першингов-2» и крылатых ракет. Только приложив самые энергичные усилия к восстановлению доверия. Только отказавшись наконец руководствоваться логикой генерала Першинга: не просто порочной, но напроцупь непригодной в ракетно-ядерную эпоху.

Владлен КУЗНЕЦОВ.
(АПН).

СЛАЎГАРАДСКІЯ СПЕВАКІ

Шмат самадзейных спевакоў, музыкантаў у Слаўгарадскім раёне. Не раз яго мастацкія калектывы атрымлівалі ўзнагароды на рэспубліканскіх і абласных конкурсах. У кожным калгасе і саўгасе раёна ёсць клубы, дзе людзі рознага ўзросту знаходзяць занятак па душы. Многія жыхары вёскі Безуевічы спяваюць у вакальным ансамблі, якім кіруе Антаніна Ганчарова. У раённым цэнтры нядаўна адкрылі новы Палац культуры. Заняткі з самадзейнымі артыстамі тут праводзяць маладыя культуротнікі В. Джагайла і А. Сёмкін.

НА ЗДЫМКАХ: жаночы вакальны ансамбль з вёскі Безуевічы; В. ДЖАГАЙЛА і А. СЁМКІН у Палацы культуры.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

ПРАФЕСІЯ КУЛЬТРАБОТНІКА НАБЫЛА НОВЫЯ РЫСЫ, УЗБАГАЦІЛАСЯ ЯЕ СУТНАСЦЬ

ЦІ ЛЁГКА БЫЦЬ ДЫРЭКТАРАМ?

У Вілейку я прыехала раніцай, але не спыталася ў гэты дзень трапіць у вёску, дзе жыве герой майго будучага нарыса. Хацелася сустрэцца і пагутарыць з людзьмі тут, у райцэнтры, несумненна, многія даўно і добра ведаюць дырэктара сельскага Дома культуры Міхаіла Кавалёва, які ўжо дзесяць гадоў працуе ў Нарочы...

Летась я на журналістскіх справах была ў той вёсцы, тады і пазнаёмлілася з Кавалёвым. Ён вельмі цікава расказваў пра гэтыя мясціны, пра тое, якія працавітыя і таленавітыя людзі жывуць тут, пра сваю няпростую работу, узнікаючыя праблемы і задумы. Адчула: усё, пра што гаворыць, не дзеля прыгожага слоўца — хвалое гэта дырэктара, складае сэнс і сутнасць яго работы і жыцця.

Але планы мае нечакана збыліся. У прыёмнай сакратара гаркома партыі я сутыкнулася з Міхаілам Кавалёвым. Ледзь паспелі павітацца, як яго выклікаў да сябе першы сакратар. Размова, відаць, была грунтоўная, бо чакаць мне давялося доўга. Калі выйшаў, па твары цяжка было здагадацца, ці прыёмная адбылася гутарка.

У маіх вачах выразна чыталася пытанне, і Міхаіл адказаў:

— У Вілейскі Дом культуры запрашаюць на працу.

Вось дык паварот, мільганула думка. Я прыехала сюды спецыяльна, каб расказаць пра вясковага інтэлігента, а ён не сёння-заўтра перабярэцца ў горад?! З другога боку, гэта і няблага, што вопытнаму спецыялісту прапаўняюць больш шырокае поле дзейнасці, нават пачэсна гэта.

У Міхаіла былі яшчэ нейкія справы ў Вілейцы. Мы дамовіліся сустрэцца заўтра, а я паспяшалася ў аддзел культуры райвыканкома.

— Пра Міхаіла я вам вельмі што скажу, — расказваў мне потым загадчык аддзела культуры райвыканкома Сяргей Трыдзенскі, — яго ўжо не першы раз запрашаюць у Вілейку. Я з ім таксама неаднойчы гутарыў — у раёне такі работнік, як ён, вельмі патрэбны. Сур'ёзны чалавек, разважлівы. Але наўрад ці што з гэтага вый-

дзе. Не памяняе ён вёску на горад.

Малыўнічыя мясціны вакол вёскі, якая раскінулася на берэзе ракі Нарачанкі. У любую пару года тут прыгожа. У вёсцы сёння больш за 100 двароў. Ёсць і сучасныя, трохпавярховыя будынкі — у іх жывуць спецыялісты калгаса, маладыя механізатары і жывёлаводы. Нароча — адна з 35 вёсак, што ўваходзяць у калгас імя XXI з'езда КПСС, цэнтральная сядзіба гаспадаркі, якая спецыялізуецца на вытворчасці мяса і малака. Нядаўна ў калгасе пачаў працаваць сацыяльна-культурны комплекс. Старое і новае, традыцыі і сучаснасць цесна перапляліся тут адно з адным, ставячы перад жыхарамі пытанні, без вырашэння якіх няма руху наперад.

...У дырэктара Дома культуры сёння павінен быць выхадны дзень. Аб гэтым афіцыйна паведамляе шыльда з раскладам работы гурткова на двірках Дома культуры. Мусяць, дома? Але жонка па тэлефоне адказала, што Міхаіл з раніцы ў ДOME культуры.

— Думала, што ўжо рэчы збіраецца, — напаяўжарт-напаясур'ёзна заўважыла пры сустрэчы, каб канчаткова ведаць, што адказаў Кавалёў на прапанову першага сакратара.

— Якія там рэчы! Толькі што бачыўся з адным нашым хлопцам, Віктарам Чабатаром. Прыязджаў дамоў наведваць маці. Памятаецца, я вам пра яго расказваў: наш калгасны стыпендыят, вучыцца ў культасветвучылішчы ў Мінску, будзе харэографам. Хутка вернецца. Збіраецца арганізаваць харэаграфічную студыю, дык мы з ім ужо абмеркавалі некаторыя дэталі. Пэўных песенных традыцый у нашай мясцовасці, на жаль, не складалася, а вольна танцавальныя жывыя.

Дом культуры, двухпавярховы цагляны будынак, — горадасць дырэктара. На першым паверсе вялікая зала, дзе адбываюцца ўрачыстыя сходы, выступленні мясцовых і прыезджых артыстаў, танцы для моладзі, побач «рэзідэнцыя» лячэснага тэатра «Ялінка», на другім паверсе бібліятэка, фоталабараторыя, філіял му-

зычнай школы, касцюмерная танцавальнага гуртка, кабінет дырэктара, у якім яго гаспадар бывае нячаста. Хіба тады, калі трэба заняцца «пяпяровай» справай. Напрыклад, занатаваць нейкія свае думкі, склаці план работы на бліжэйшую будучыню і на больш аддалены час. Цікава, што ў гэтых планах?

Міхаіл працягвае мне каларовыя малюнак-праект.

— Вось так мяркуем аформіць вестыбюль Дома культуры, — тлумачыць. — Мы з калегамі думаем, што месца адпачынку нашых калгаснікаў павінна выглядаць больш утульна, прывабна, чым цяпер. Каб адчуваў сябе чалавек як дома. І мэбля будзем мяняць. Тут размесцім выставку дзіцячых малюнкаў, тут вялікае лустра, тут зеляніна, у куточку можна якую кераміку ці вырабы з саломкі. У нас і майстры свае ёсць. Той жа Пётр Гатоўка зробіць. Яго саламяныя куфэркі і вазы дэманстраваліся на выстаўках у Мінску.

Як гарачы прыхільнік народнага мастацтва, развіцця і адраджэння розных яго відаў у сваім краі, Міхаіл Кавалёў узяўся апошнім часам за стварэнне ў калгасе свайго аркестра цымбалістаў, мяркуе арганізаваць фальклорны калектыў.

Прафесія культуротніка сёння набыла новыя рысы, узбагацілася яе сутнасць, лічыць Кавалёў. Скажам, Пётр Гатоўка, першы на Вілейшчыне культуротнік, які працаваў на вечарах са сваім калектывам у невялікім пакойчыку будынка сельсавета, марыў аб клубе, аб прыгожых касцюмах для сваіх хлопцаў і дзяўчат. Зусім іншыя праблемы стаяць перад Міхаілам Кавалёвым. Матэрыяльная база Дома культуры сёння моцная: ёсць электрамузычныя інструменты, сучасная радыёапаратура, словам, бюджэт прадугледжвае самыя розныя патрэбы культустановы на вёсцы. Калгас штогод выдзяляе 2,5 тысячы рублёў на дадатковую аплату штатных супрацоўнікаў.

— Змяніліся сацыяльныя ўмовы жыцця вясцоўцаў, — разважае мой субяседнік, —

Сяргей ГРАХОЎСКИ

ДВОЕ ПАД БЛІСКАВІЦАЮ

[Працяг. Пачатак у № 16].

«Гэты «Капітал» даражэй за ўсе капіталы свету. Пакуль што ён дае толькі кайданы і краты, а прыйдзе час, прынясе шчасце людзям свету. Ларыса Пятроўна, украінскія чытачы чакаюць вялікую кнігу на мове Кабзара».

І Леся настойліва вывучае «Капітал», імкнецца дайсці да самае сутнасці эканамічнага аналізу капіталізму. Яна запамінала гулькі, як набат, радкі «Маніфеста»: «Пралетарыят, самы ніжэйшы пласт сучаснага грамадства, не можа ўзняцца, не можа выпрастацца без таго, каб пры гэтым не ўзялацца ў паветра ўся ўзвышаная над ім надбудова з пластоў, якія ўтвараюць афіцыйнае грамадства».

Чытала і перачытвала, а чуўся голас Сяргея, нібыта гэта яго словы, яго думкі, ягоны тэмперамент, і ўсё часцей лавіла сябе, што думае пра яго, чаканне знаёмага ціхага стуку, сустрэч і павольных праходак па апусцелых увечары ваколіцах Ялыты, дзе пахне прывялым палыном і марскім салёным ветрам.

Сяргей пакідаў Ялту раней.

Калі развіталіся, спадзяваліся абое неўзабаве сустрэцца зноў і не траціць адно аднаго: так доўга ішлі яны да гэтай сустрэчы. Потым з Мінска ў Кіеў, з Кіева ў Мінск ішлі лісты, дзелавыя, усхваляваныя, лірычныя, проста сяброўскія, часам усчыналіся спрэчкі аб прачытаным. На вялікі жаль, гэтая перапіска страчана бяследна: некаму не хацелася, а можа і не выгадна было, каб яна стала здабыткам нашчадкаў і даследчыкаў, каб споведзі двух трапяткіх і шчырых сэрцаў, адданыя агульнай рэвалюцыйнай справе, дайшлі да нас. Сяброўства Лесі Украінкі з марксістам Мяржынскім у свой час буржуазнае літаратурназнаўства імкнулася ўсяляк замоўчыць, хацела зусім выкасаваць з біяграфіі паэтэсы.

Але хіба ж можна засланіць тое святло, якое саграла душу, паззію, палымяную дзейнасць ад іх першай сустрэчы да апошняга ўдара сэрца аўтаркі «Святальных агнёў»?

Наступным летам 1898 года Ларыса Пятроўна запрасіла Мяржынскага на Палтаўшчыну, у матчыны фальварачак Гадзях.

У госці да Касачоў Сяргей Канстанцінавіч прыехаў 2 ліпеня. Лесіна маці, Вольга Пятроўна, пісьменніца, вядомая пад псеўданімам Олены Пчылікі, не да та ўзрадавалася сяброўству дачкі з паднаглядным, хваравітым маладым чалавекам, без сродкаў і пэўнага грамадскага становішча. А для Лесі прыезд Сяргея быў сапраўдным святам. Яны цэлымі днямі блукалі па ваколіцах Гадзяха. Сяргей радаваўся, слухаючы з вуснаў Ларысы Пятроўны палымяную пропаведзь сапраўднай прапагандысткі інтэрнацыянальнай барацьбы: «Свядомыя рабочыя не павінны звяртаць увагу на тое, хто з іх якога веравызнання ці якой нацыянальнасці (рабочы немец, напрыклад, не павінен лічыць, што ён лепшы за паляка, паляк — за рускага, рускі за ўкраінца). Яны павінны адзінадушна трымацца разам, таму што ў іх усіх адзіны вораг — клас багаццяў, капіталістаў, якія карыстаюцца працай рабочых. Вось таму для кожнага рабочага павінны быць святымі словы: «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся».

Мяржынскі бачыў плён свай-

го ўплыву на гэтую кволую, але з волатаўскім характарам дзяўчыну.

Аднаго разу ўзрушаны Сяргей не вытрымаў: «Мы не толькі абураемся самаўладствам, не толькі разважаем і прапагандуем, у нас ёсць Расійская, не руская, а рас-сій ска-я сацыял-дэмакратычная рабочая партыя, і ўзнікла яна сёлета ў нас, у Мінску. Меў і я дачыненне да яе стварэння. Аформілася яна як партыя ў маленькім доміку майго добрага таварыша Пятра Васільевіча Румянцава. Былі там і нашы агульныя знаёмыя. З'езд сабраўся пад самым носам коннай жандармерыі. У зальчыку Румянцава за чайным сталом вырашалася будучыня Расіі, а блакітныя мундзіры гарцавалі на сваіх стаенніках і шукалі крамолу недзе на ўскраінах. У красавіку надрукаваны «Маніфест Расійскай Сацыял-дэмакратычнай рабочай партыі». Праўда, многія ўдзельнікі з'езда ўжо за кратамі, а партыя ёсць, жыве, дзейнічае.

Дарэчы, мая зямлячка закончыла пераклад «Капітала». Працавала, як катаржняя і сцвярджала, што гэта для яе салодкая катарга!».

Вечарамі за чаем збіралася

«Капітал» Маркса ў перакладзе мінчанкі Яўгеніі Адольфаўны Гурвіч з прадмоваю Струве выдала Папова даўшы хабар цензару А. А. Ялагіну, а перакладчыца ўжо была ў Таганскай турме.

вялікая сям'я Касачоў. Бацька Лесі Пятро Антонавіч, ліберал па перакананнях, падтрымліваў дэмакратычны запал моладзі, але заўсёды стараўся змякчыць катаржнічыя захавы рэвалюцыйнай ломкі расійскага ладу. Часта Леся іграла на піяніна Шапэна і Шуберта і шкадавала, што хворая рука перашкодзіла ёй стаць піяністкай.

За дзень да развітання, 14 ліпеня, Леся напісала верш, звернуты да Сяргея Канстанцінавіча:

Спынілася няскончанай
размова,
Трымціць, нібы парваная
струна,
У сэрцы набалелым, і ад слова
Раскрылася ў маёй душы труна.

...Часы глуханямыя
не заглушаць
Тых думак, што нікому
не суняць,
Яны, як вязні, ледзь рукой
варушаць,
А кайданы усё гучней
звіняць...

15 ліпеня яны доўга і балюча развіталіся, разумеючы, як неабходны адно аднаму. Куды ж было яму падацца, каб зарабіць на прахытак? У кантролі службоўцаў даўно знаёмы Румянцаў і сасланы ў Мінск за дэмакратычныя погляды пісьменнік Яўген Чырыкаў. З іх дапамогаю Сяргей прынялі на пасаду памочніка кантралёра Лібава-Роменскай чыгункі.

гэта, па-першае. Адпаведна і духоўныя запатрабаванні. У калгаснікаў добрыя заробкі, яны маюць тэлевізары, машыны, аўтамабілі, іншую тэхніку... Вось нядаўна на спінакомплекс да нас прыехалі працаваць восем чалавек з горада. Вы звярнулі ўвагу на трохпавярховы будынік — я таксама жыў у адным з іх. На жаль, такое жыллё не адпавядае сучасным запатрабаванням вясковага жыхара. Бо ў кожнага ёсць нейкая гаспадарка, прысядзібны ўчастак. Ды і традыцыйны вясковыя свядчыць, што зручней жыць у асобным катэджы. Надалей у нас пачнуць будаваць менавіта такія катэджы. Усё гэта я кажу да таго, што вёска зараз перажывае пераломны перыяд, выпрацоўваюцца найбольш аптымальныя метады гаспадарання, умовы жыцця калгаснікаў. Тое ж і ў культуры. Наогул, што такое культура сённяшняй вёскі? Думаю, што калі ў шырокім разуменні — то гэта адносіны чалавека да духоўных і матэрыяльных каштоўнасцей. Таму адна з найбольш важных задач культурнага, а лічу, фарміраванне гэтых адносін, уплыў на іх. Каб наладжаны дабрабыт і поўны дастатак не сталі адзіным канчатковым вынікам працы.

Сапраўды, нялёгка зараз дырэктару Дома культуры. Бо многае ў сваёй рабоце, ды і ў сабе даводзіцца пераглядаць. Скажам, зрабіўшы стаўку на моладзь, стварылі свой вакальна-інструментальны ансамбль, дыскатэка — вынік калектыўнай працы старшакласнікаў. Няма, бадай, хлопчыка ці дзяўчынкі ў калгаса, якія б не наведвалі які-небудзь гурток у ДOME культуры. На заняткі ў ляльчыны тэатр збіраюцца дзеці з самых аддаленых вёсак. Далучыўшыся да творчасці, да мастацтва, яны пачынаюць больш свядома разважаць пра тых праблем, якімі жывуць дарослыя, да сваёй абавязка ўчынкаў. Галоўнае, што ёсць і вынікі гэтай наладжанай работы: той жа Віктар Чабатар, які так спяшаецца вярнуцца ў калгас, Ганца на Ганчарык, якая, скончыўшы педвучылішча, працуе ў дзіцячым садзе, Міхаіл Вішнёўскі, Канстанцін Тумаш — памочнікі дырэктара, яго наладжаны апора і змена.

Аналізуючы кантынгент пастаянных наведвальнікаў Дома культуры, Міхаіл Кавалёў зрабіў вывад, што больш актыўнае — маладое пака-

ленне. А старэйшыя жыхары? Сапраўды, ці пойдучы старыя калгаснікі на дыскатэку, на танцы? Для іх трэба прыдумаць нешта больш адпаведнае іх узросту. Многія механізатары выказалі такое пажаданне — зрабіць у ДOME культуры бильярдную, а таксама пакой адпачынку, дзе можна было б праводзіць так званыя «Вечары ля каміна». Там яны змогуць паслухаць запісы любімых мелодый, паглядзець тэлевізар, абмеркаваць навіны.

Арганізаваць, наладзіць, аформіць, пабываць, правесці, пачытаць, паслухаць, убацьчыць, зрабіць — гэта далёка не поўны набор дзеясловаў з штодзённага плана работы дырэктара. Увесь час ён сярод людзей: праводзіць рэпетыцыі вакальна-інструментальнага ансамбля, заняты фотагуртка, выязджае з канцэртамі і з дыскатэкай у Кавалі, Бараўцы, іншыя вёскі, якія з'яўляюцца філіяламі Дома культуры ў Нарочы. Не абыходзіцца без яго ўдзелу ніводнае пасяджэнне праўлення калгаса, сельскага Савета. Ды іначай цяпер і нельга. Бо Дом культуры разам са сваімі філіяламі ўваходзіць у сацыяльна-культурны комплекс.

— Што рэальна дае вяскоўцу дзейнасць комплексу? — пацікавілася я ў Міхаіла Кавалёва.

Ён задумаўся. Адказаў упэўнена:

— Скаардынаванасць работы ўсіх устаноў дапамагае калгасніку лепш арганізаваць свой быт, мець час для адпачынку, удзелу ў грамадскай рабоце. У гэтай справе не ўсё яшчэ ўсталявалася, але ж трэба, думаю, уносіць карэктыўны, асабістым удзелам удасканальваць гэту сістэму.

...Вось ён ідзе па вёсцы нетаропкай хадой, насустрач людзі:

— Добры дзень, Аўрамавеці? — то сельсавецікі.

— Міша, нешта даўно цябе не бачыла. Як здароўе, дзеці? — клпатліва, як маці сына, спытае старая настаўніца.

— Міхаіл Аўрамавіч, а спартыўны турнір калі адбудзецца? — цікавіцца хлопчы.

— Як зямля падсохне. Але ж і вы не забудзьцеся, што хутка суботнік па добраўпарадкаванню Нарочы.

Кавалёву вядома, як у каго склалася жыццё, як справы на рабоце. Наогул у вёсцы адзін пра аднаго ўсё ве-

даюць. Усе тут навідавоку. А людзей цэняць па іх дзелавых якасцях і па адносінках да зямлі. Нядаўна гаспадар не можа выклікаць павагі. Кавалёў, напрыклад, малады яшчэ дырэктар Дома культуры, ведае сваю справу і з людзьмі ладзіць. Ёсць у яго такі талент, лічыць народ. Гаспадар ён таксама не бліжэй. На прысядзібным участку вунь якая бульба расце, ды і агуркі, цыбуля, капуста. Хай хто скажа, што ён не свой, не разумее вясковага жыцця, спрадвечных, стагоддзямі выпрацаваных маральных каштоўнасцей селяніна.

«Не здраджвай сваёй зямлі, і яна аддзячыць табе за ўсё» — памятае Міхаіл словы дзеда. Увесь род яго на зямлі працаваў, з яе карміўся, радасць і шчасце меў. Але нялёгка гэта было. Маці аднойчы сказала яму: «Ты, Міхасёк, вучыся, выйдзеш у людзі, будзеш жыць у горадзе, у кіно, у тэатр паходзіш, свет пабачыш». Яму нават купілі акардэон, хай вучыцца сын, калі мае схільнасць да музыкі. А ён думаў, як гэта зрабіць, каб не было такім аднастайным вясковае жыццё, каб кожны мог правіць свае прыродныя здольнасці, развіць іх, адчуць радасць творчасці. Міхаіл не стаў шукаць дарогі ў іншае, больш лёгкае жыццё, а ў гэтым, сваім, вясковым, вырашыў наводзіць парадок. З упартасцю мужыка, які арэ ўрадлівую, але непадатлівую, засохлую без вільгаці зямлю, малады выпускнік культветвучылішча наладжваў работу ў вёсцы. Не ўсё ішло роўна, не ўсё адразу атрымлівалася. Але нават першыя вечары, арганізаваныя ў ДOME культуры ў гонар лепшых працаўнікоў калгаса, сталі прыкметнай з'явай у культурным жыцці калгаса. Так пачалася яго кар'ера.

— Не працаваўшы ў «кар'ера», — запярэчыў адразу Міхаіл Кавалёў. — Бо я знайшоў сваё. Тым больш, што тут, у вёсцы, такі вір жыцця, такая насычанасць. — Ён узяў акардэон і прабегаў пальцамі па клавішах. Гэта быў Бах. Напружаная, урачыстая, хвалюючая-радасная мелодыя вырвалася з дырэктарскага кабінета. Нечакана з суседняга пакоя, дзе ішлі заняткі ў музычнай школе, яго ўпэўнена падтрымаў другі інструмент. Іграў юны жыхар Нарочы...

Таццяна АНТОНАВА.

НАВІНЫ КІНАЭКРАНА

На экраны сталічных кінатэатраў прайшлі прэм'еры карцін, створаных у творчых аб'яднаннях студыі «Беларусьфільм». На суд глядачоў быў прадстаўлены поўнаметражны мастацкі фільм «Справа для сапраўдных мужчын», зняты маладым рэжысёрам В. Панамаровым паводле сцэнарыя А. Пінчука.

У аснову карціны пакладзены рэальны падзеі. У канцы 70-х гадоў у беларускім горадзе Баранавічы пры правядзенні будаўнічых работ быў выяўлены тайнік. Гэта быў склад нямецкіх боепрыпасаў, які захаваўся ў зямлі з часоў мінулай вайны. Мужнасці і самаадданасці маладых воінаў-сапёраў, якія, рызыкуючы жыццём, абясшкодзілі ўзрыўныя канструкцыі з атрутнымі рэчывамі і тым самым ліквідавалі небяспеку для горада і яго жыхароў, прысвечана гэтая стужка.

Майстар кінаказкі В. Бычкоў зняў поўную дзівосных прыгод стужку «Восенскі падарунак феі». Сцэнарый напісаны рэжысёрам сумесна з драматургам А. Галіевым па матывах казак выдатнага дацкага пісьменніка Х. К. Андэрсена. У аснову фільма пакладзена адна з лепшых казак пісьменніка «Чароўныя галошы».

Юнаму каралю, ролю якога выконвае школьнік Ян Пузырэўскі, яго міністры данеслі, што ў іх горадзе знойдзены чароўныя галошы, якія выконваюць любое жаданне свайго гаспадара.

І. КРУПЕНЯ.

Цікава праводзяць свой вольны час школьнікі Гомеля: у бібліятэках, кінатэатрах, на спартыўных пляцоўках, у гуртках мастацкай самадзейнасці і навукова-тэхнічнай творчасці. Шмат часу ўдзяляюць і музыцы, што ўвайшло ў праграму Усесаюзнага тыдня музыкі для дзяцей і юнацтва, які нядаўна адбыўся ў рэспубліцы. Перад юнымі гамельчанамі выступілі лепшыя калектывы музычных школ абласнога цэнтру.

НА ЗДЫМКАХ: свае п'есы выконвае лаўрэат гарадскога конкурсу юных кампазітараў васьмікласніца сярэдняй школы № 12 Гомеля Наташа БІБІКАВА; у час канцэрта.

Фота І. ЮДАША.

ГАДЫ І ЛЁСЫ

«Дзеці вайны» — так пакуль умоўна называецца стужка, якую знялі ў нашай краіне работнікі іспанскай тэлепраграмы «Інформе семаналь». Гэты фільм — расказ пра гуманізм савецкіх людзей, якія прытулілі ў сябе тысячы юных грамадзян Іспаніі, калі там ішла грамадзянская вайна. Вядучы праграмы «Інформе семаналь» Хасе Марыя Льянас перад ад'ездам на радзіму сказаў:

— Мы прыехалі ў СССР, каб зняць рэпартаж на тэму, аб якой думалі даўно. У фільме пойдзе размова аб лёсе іспанцаў у Савецкім Саюзе, аб тым, як яны жылі, раслі і выхоўваліся, як усталі на ногі: многія ж з іх зараз вядома дзеячы культуры і мастацтва, інжынеры, увогуле — спецыялісты ў розных галінах.

Удалечыні ад радзімы гэтыя людзі змаглі захаваць свае нацыянальныя звычкі і традыцыі, мову. Але разам з тым іспанцы, якія пражылі сорок з лішнім гадоў у СССР, частку свайго сэрца аддалі Савецкай краіне. Яны таксама добра ведаюць рускую мову, які і сваю родную. Яны адчуваюць сябе савецкімі грамадзянамі, грамадзянамі краіны, у якой цяпер жывуць і працуюць.

гожвалі старонкі часопіса, здзіўлялі дасведчанасцю, эрудыцыяй, беззаганным густам, прыняццю павасцю і яснасцю пазіцыі.

Горш за ўсё сухотным хворым вясною і восенню. Пра стан свайго друга Леся здагадвалася з яго нават аптымістычных лістоў, а жартулівы тон успрымала як сучашэнне, таму 2 верасня таго ж года зноў прыехала ў Мінск. І не памылілася: Мяржынскі збляжэў да непазнавальнасці — высах, на апалых шчоках ірдзелі хваравіттыя плямы, саслабеў голас, і толькі вялікія ясныя вочы гарэлі ліхаманкавым агнём.

Сяргеевы сябры сталі сябрамі Ларысы Пятроўны. Спагадалі і дапамагалі ёй, як магі, сям'я Чырыкавых, дачка пісьменніка Мардоўцава, Вера Данілаўна Аляксандрава, яе муж Аляксандр Фёдаравіч і доктар Сяргей Савельевіч Эліасберг. Пад уражаннем перажытага, адчутага і ўбачанага ў Мінску Леся напісала цэлы цыкл пранікнёных вершаў.

Пачыналася новае стагоддзе. У Кіеве яшчэ не патухлі калядныя ёлкі з анёламі на макуках, яшчэ гулі званы Уладзімірскага сабора і царквы Спаса на Берастове, зіхацелі ў блакіце марознага неба купалы Лаўры, а Леся збіралася зноў у дарогу.

[Заканчэнне будзе].

ПОБАЧ З ТАЛСТЫМ

Пра жыццё і творчую дзейнасць Льва Талстога, вялікага рускага пісьменніка, напісана вельмі многа кніг, артыкулаў, даследчых прац. Але мінае час, знаходзіцца што-небудзь новае з вялікай яго спадчыны: то дакумент, то неапублікаваны фотаздымак...

Мне ж пашчасціла пазнаёміцца з чалавекам, які працаваў з Талстым. Неяк даведаўся аб тым, што ў Маскве жыве былы перапісчык Льва Талстога — С. Беленькі, родам з Беларусі. З дапамогай супрацоўнікаў Маскоўскага літаратурнага музея Л. Талстога адшукаў яго адрас. І праз некаторы час мы сустрэліся.

С. Беленькі нарадзіўся ў Віцебску ў вялікай сям'і рахункавода. Жылі бедна, але бацька імкнуўся, каб усе дзеці і перш за ўсё старэйшы сын, атрымалі адукацыю. У шаснаццаці гадоў юнак скончыў паятовую школу і ўжо дапамагаў бацькам зарабляць грошы. А неўзабаве накіраваўся ў Пецярбург. Тут у пачатку 1908 года ён пазнаёміўся з Уладзімірам Чартковым — аднадумцам і бліжнім сябрам Льва Талстога, які прапанаваў яму пасаду свайго ўласнага сакратара.

Так наш зямляк апынуўся ў Цяляцінках, дзе была сядзіба Чарткова, якая размяшчалася непадалёк ад Яснай Паляны.

...Талстой з'явіўся на парозе дома і праз адчыненыя дзверы папрасіў дазволу ўвайсці. Ён быў да таго просты і спакойны ў размовах з людзьмі і ў сваіх паводзінах, што С. Беленькі міжвольна задаваў сабе пытанне, чаму вялікага ў гэляюцца пісьменнікі ўсяго свету?

У той раз Леў Мікалаевіч расказаў, як ён працаваў над новым артыкулам, як некалькі разоў перапісваў яго пачатак, а потым папрасіў Чарткова перадрукаваць твор. Той сеў за машынку «Рэмінгтон», а Талстой дыктаваў яму па памяці.

А праз некаторы час Чарткоў пачаў даручаць Беленькаму, як сакратару, перадрукоўваць старыя, а потым і новыя творы Л. Талстога. Амаль увесь 1908 год Беленькі працаваў у сядзібе Чарткова. Бадай, не было таго дня, каб не пабываў у

Яснай Паляне, куды хадзіў па розных справах.

У пачатку 1909 года С. Беленькі перайшоў працаваць да Талстога.

Да свайго перапісчыка Леў Мікалаевіч адносіўся вельмі цёпла і ўважліва. Даведаўшыся, што ён з Беларусі, часта распытваў пра жыццё сялян. Вельмі любіў слухаць беларускія народныя песні. Пакой, дзе жыў Беленькі, называўся «рэмінгтонны». Сюды прыходзіла ўся пошта, якую штодзённа праглядаў Талстой. Яму пісалі сусветна вядомыя пісьменнікі, палітычныя дзеячы, мастакі, артысты і простыя рабочыя, сяляне, студэнты, чыноўнікі, служачыя. Некалькі лістоў было і ад мінскіх чыноўнікаў. Яны выказвалі сваё незадавальненне тым, што Талстой паказаў у сваім рамане «Уваскрэсенне» жыццё такім, якім яно было ў сапраўднасці. Нават пагражалі: «Мы Вам не даруем, пан Талстой». Праз месяц у Ясную Паляну зноў прыйшло пісьмо ад тых самых чыноўнікаў. Яны прасілі Талстога перапрацаваць твор. На гэтыя пісьмы Леў Мікалаевіч не адказваў.

Каб аблягчыць працу перапісчыка, Талстой на асобных канвертах пісаў «Хор», што азначала «хорошее». З гэтых пісьмаў Беленькі здымаў копіі. На некаторых канвертах Талстой ставіў паметку «бо». Гэта значыла пакінуць «без ответа».

Акрамя пісьмаў, Беленькі перадрукоўваў рукапісы Талстога, якія рыхтаваліся да выдання. Чытаць рукапісы было надзвычай цяжка. Іншы раз перапісчык гадзінамі разбіраў тую ці ную алоўкам або ручкай, з мноствам усялякіх правак. Часам даводзілася звяртацца да самога пісьменніка за тлумачэннямі.

28 кастрычніка 1910 года ва ўзросце 82 гадоў Леў Талстой пакінуў Ясную Паляну... Але і пасля смерці вядомага пісьменніка С. Беленькі заставаўся верны яго памяці: доўгі час, нягледзячы на стлы ўзрост, займаўся перадрукам яго рукапісаў, што захаваліся ў фондах Усесаюзнага літаратурнага музея Л. Талстога, рэдагаваў успаміны пра вялікага пісьменніка.

М. ЖЫГОЦКІ.

МУЗЕЙ ДАСЦІПНАСЦІ

Незвычайны гэты «музей». Яго экспанаты — некалькі сочень гумарыстычных гісторый пра людзей вядомых і малавядомых. Гісторыі гэтыя не толькі забаўныя і павучальныя, яны яшчэ і дасціпныя...

Пакуль зборнік «Музей дасціпнасці» не ўбачыў свет у выдавецтве «Польмя», яго аўтару, дацэнту Мінскага інстытута культуры Л. Казлову было не да смеху — яму давялося перакладаць з латыні, польскай, французскай, стараславянскай моў.

У выніку атрымалася цікавая кніжка аб камічных эпізодах з жыцця старажытнагрэчаскага філосафа Сакрата, які лічыў мудрасць чалавечую пачаткам усіх пачаткаў. Эзопа, першага байкапісца, вынаходніка хітрых алегорый. Мы захапляемся дасціпнасцю праслаўленых рускіх палкаводцаў А. Суворова і М. Кутузава, чые крылатыя словы жывыя і сёння.

В. ВІКТАРАЎ.

Гумар

У старога марскога капітана бярэ інтэрв'ю рэпарцёр мясцовай газеты:

— Раскажыце, калі ласка, пра самую страшную буру, якую вам давялося калі-небудзь перажыць.

— Пачакайце, калі ж гэта было? А, успомніў! Гэта было, калі я толькі ажаніўся і выплюнуў тытунёвую жвачку на падлогу ў гасцінай...

— Шарль, не бядуй, праз

пару тыдняў ты забудзеш, што Луіза цябе кіннула.

— Гэта немагчыма. Я купіў ёй скуранае паліто з растэрміноўкай на два гады.

Маладая жонка:

— Цяпер, мілы, мы ўвесь тыдзень будзем есці адну страву. Я не зайважыла, што рэцэпт у кулінарнай кнізе разлічаны на 12 чалавек.

— Джон, я не паверыў, калі

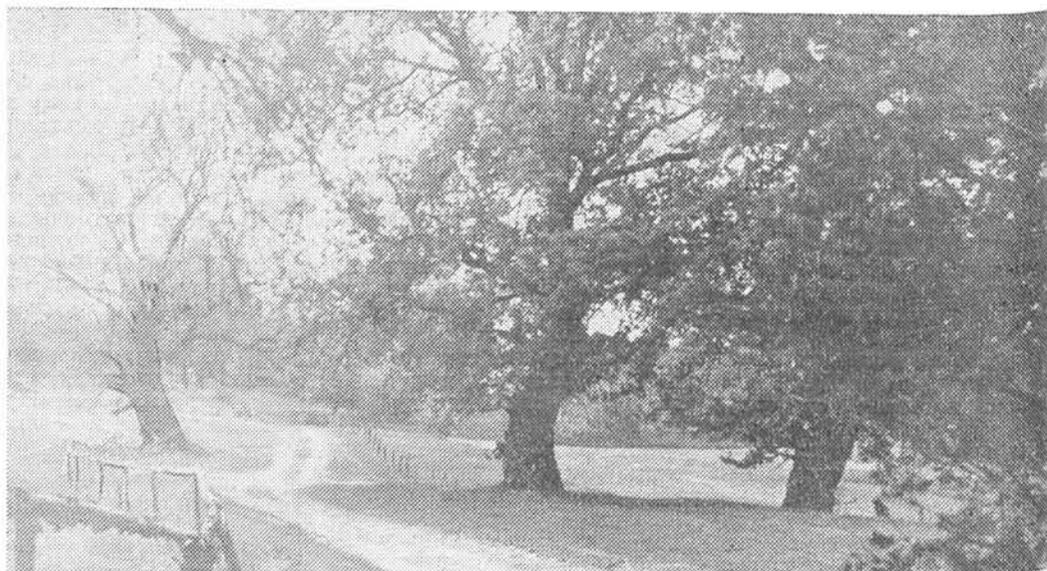
пачуў, што ты, стары халасцяк, ажаніўся! Няўжо гэта праўда?

— Так, Том, як гэта ні дзіўна. Але ў доме накіпілася столькі бруднага посуду, што іншага выйсця ў мяне не было.

— Хто ў доме гаспадар?! — набраўшыся духу, закрычай муж.

— Я, — спакойна адказала жонка. — А што?

— Не, нічога... Усё ў парадку. Я проста так спытаў.

РАСТУЦЬ ДУБЫ-ВОЛАТЫ

Памятныя алеі, рэдкія дрэвы, старыя паркі, запаведнікі, нашы цудоўныя дубровы — горадзец беларускай зямлі. У час Вялікай Айчыннай вайны многія былі па-варварску знішчаны акупантамі. Зараз дубровы, напрыклад, складаюць толькі тры працэнты агульнай плошчы гродзенскіх лясоў. Менш у нас стала і славутых дубоў-волатаў, але тыя, што засталіся, — наша нацыянальнае багацце. Шмат якія з іх апеты і апісаныя паэтамі і пісьменнікамі, пра іх чытаем у летапісах, пра іх раскажваюць сівыя легенды. Ёсць такія дубы на тэрыторыі Парэцкага сельсавета Гродзенскага раёна. Да сённяшняга дня растуць тры дубы-волаты псбач з вёскай Парэчча, ля дарогі, што вядзе да Друскінінкая ў Літве. Адзін з іх, найстарэйшае дрэва Гродзенскай пуншы, нават успамінаецца ў даведніках. Кажуць, што яму больш за 700 год. Акружнасць пня — 7 метраў 20 сантыметраў. У яго не раз білі ма-

ланкі і высмалілі вялікае жарало, у якое можа заехаць легкая машына. Але стары дуб, пасечаны малаккамі, не засыхае. Што год на яго на ім распускаюцца вольныя лісточкі, паступова яны мацнеюць і ўтвараюць пышную зялёную крону.

Гэты дуб-волат старажылы назвалі дубам Яна Чачота. Беларускі паэт, фалькларыст Ян Чачот у свае апошнія гады жыў у Друскінінкі, часта наведваў Гродзенскую пуншу, кажуць, адпачываў над дубам, пісаў свае творы. Пахаваны Чачот непадалёку на могілках у суседняй вёсцы Ротніца ў Літве.

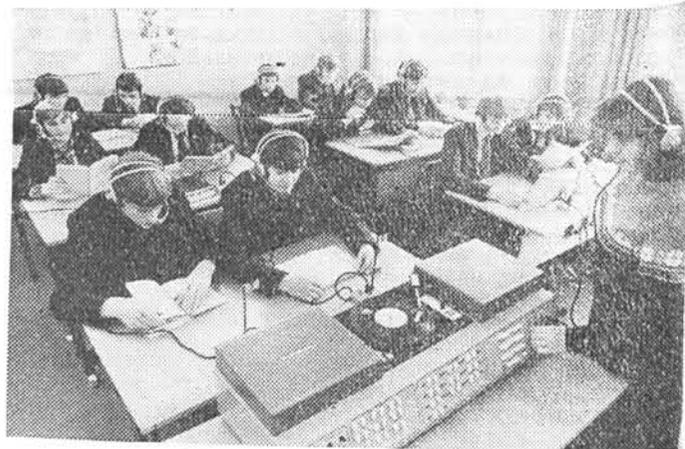
Непадалёку ад дуба-бацькі стаяць два яго сыны, якім каля пяцісот год, а мо і болей. Шмат што бачылі яны на сваім вяку, многае чулі. І сёння вядуць ціхую гамонку з вольнымі вятрамі аб даўно мінулых днях.

Апанас ЦЫХУН.

ШКОЛА

ДЗЕ ВУЧАЦЬ

«НА ЧЭМПІЁНАУ»

Якая школа не ганарыцца спартыўнымі поспехамі сваіх вучняў! А ўжо калі ў яе сценах ёсць чэмпіён, то яго ведаюць у твар усе — ад першакласніка да дырэктара. У Віцебскай школе-інтэрнаце, што размясцілася на мяляўнічай ускраіне горада, нікога не здзівіш ні рэкордамі, ні значком майстра спорту на вучнёўскім касцюме. Гэта навучальная ўстанова спартыўнага профілю, і большасць яе выпускнікоў атрымліваюць высокія разрады і званні за сілу, спрыт і смеласць.

Назавём толькі некалькі імён тых, хто разам з ведамі агульнаадукацыйнай праграмы набыў тут спартыўнае майстэрства: сярэбраны прызёр першынства Еўропы сярод юніёраў па спартыўнай хадзьбе Аляксандр Патапаў, шасціразовы рэкардсмен СССР у бегу на 1 500 і 2 000 метраў з перашкодамі Рыгор Мішурны, сярэбраны прызёр чэмпіянату Еўропы 1983 года ў бегу на 400 метраў з бар'ерамі, шматразовы чэмпіён краіны Уладзімір Будзько, чэмпіёнка СССР у штурханні ядра Таццяна Прышчэп...

НА ЗДЫМКАХ: урок англійскай мовы ў 9 «А» класе вядзе настаўніца Ж. НЕБЯДУХІНА; трэнер па веласпорце А. МЯДЗВЕДЗЕУ з выхаванцамі школы В. ПІЛЕЦКІМ і А. ЛІПО.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 713